

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim YAVUZ

Ankara
Haziran, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim YAVUZ

Danışman:
Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

ANKARA
HAZİRAN 2010

Ankara
Haziran, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İbrahim YAVUZ’ un “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı tezi 21/06/2010 tarihinde jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı- Soyadı	İmza
Başkan: Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ	
Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK	
Üye: Yrd. Doç. Dr. A. Kürşat GÖKKAYA	

ÖNSÖZ

Eğitim bilimlerinin çok yönlü bir alan olarak kabul edildiği günümüzde eğitim alanında yaşanan değişim ve gelişimin sancısız bir süreç olarak geçmesi beklenemez. Bu süreçte önemli olan en az hasarla ve en doğru şekilde kendimizi güncellemeyi başarmamızdır. Bunun için eğitim camiası içerisinde yer alan her bireye görevler düşmektedir. Bunların başında öğrenen de olsak öğretende olsak daima kendimizi eğitim ve öğretim konusunda hazır tutmamızdır.

Bugün eğitim sistemimizin en önemli engelleri alt yapı eksiklikleri ve geleneksel anlayışlarda ısrarcı olmaktır. Eğitim programlarında yenileşmeye gitmek için bu engellerin tamamen ortadan kaldırılmasını beklemenin geç kalmamıza neden olacağı da aşikârdır. Zira bu sorunlar bir günde aşılabilecek sorunlar değildir. Kısa süre içerisinde eğitim ve öğretim ortamının mükemmel hale gelmesini, çalışanların, öğrencilerin ve velilerin ilgi ve tutumlarını değiştiremeyeceğimiz gün gibi ortada yer almaktadır.

Eğitim programında gerekli değişiklikleri yaparken bunun yanında eksiklikleri de teker teker gerçekçi bir yaklaşım ile eğitim sistemimizi ileri taşıyacaktır. Bu yüzden eğitimi geliştirme ile ilgili her türlü faaliyet en azami şekilde desteklenmeli ve arttırılmaya çalışılmalıdır.

Bu araştırmanın toplumumuzun değişen ve gelişen ihtiyaçları doğrultusunda yeniden oluşturulan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına geri bildirim yolu ile katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Zira 5 yıllık süreç içerisinde programda aksayan ve düzeltilmesi gereken noktalar tam anlamıyla açığa çıkmış ve öğretmenlerin programı özümsemesi sayesinde bu sorunların ortadan kaldırılması için gerekli düzeltmelerin yapılmasına imkan bulunabilmiştir.

Bu araştırmada en başından beri beni geri çevirmeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ' e teşekkürü bir borç bilirim. En başından beri yardım ve morale ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemeyen sevgili eşim Nuray YAVUZ' a, her daim bize destek olan sevgili annem Emine YAVUZ' a, her ihtiyaç duyduğumda bana yardımcı olan arkadaşlarım Arş. Gör. Osman SABANCI' ya ve Sinan YÜCE' ye sonsuz teşekkürler.

İbrahim YAVUZ

Ankara 2010

ÖZET

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ).

YAVUZ, İbrahim

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Mayıs – 2010

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan 6. sınıf derslerine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin program hakkındaki görüşlerinin ve önerilerinin neler olduğunu araştırmaktır.

Araştırma evrenini; 2009-2010 eğitim öğretim yılında Ankara Merkez de bulunan Çankaya, Mamak, Keçiören, Sincan, ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan, MEB'e bağlı ilköğretim okullarının 6. sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini; Ankara Merkez de bulunan Çankaya, Mamak, Keçiören, Sincan, ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan, 2009-2010 eğitim öğretim yılında sistematik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 50 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri (108 kişi) oluşturmuştur.

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı (anket) yoluyla elde edilmiştir. Öğretmenlere yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, programa ilişkin değerlendirme önerileri ele alınmıştır. Burada değişkenlere göre, öğretmenlerin görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Anket sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 11.5 paket programı kullanılmıştır. Bulguların analizinde, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programla ilgili görüşleri arasındaki farklar 0.05 anlamlılık düzeyinde “t testi” kullanılarak karşılaştırılmıştır. Frekans (f) ve yüzde (%) dağılımlarına ait tablolar oluşturulmuş ve bunlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonunda, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan bu program hakkında, genel olarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri içerisinde mezun olunan bölüme göre, cinsiyete göre, hizmet yılına göre görüş farklılıkları olduğu ve bu farklılıkların genelde olumlu yönde geliştiği sonucuna varılabilir. Programın değerlendirme öğesine ilişkin olarak, öğretmenlerin diğer öğelere göre daha olumsuz görüş sahibi oldukları göze çarpmaktadır. Sonuçlara dayanılarak öneriler de bulunulmuştur.

ABSTRACT

OPINIONS OF TEACHERS REGARDING PROBLEMS ENCOUNTERED IN SOCIAL SCIENCES COURSES IN THE SIXTH GRADE (ANKARA PROVINCIAL SAMPLE).

YAVUZ, İbrahim

Master's Degree, Social Sciences School Teaching Department

Thesis Consultant: Ass. Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ

May 2010

The main objective of this study is to investigate the opinions and recommendations of teachers of social sciences teaching to the sixth graders in primary schools as permanent staff.

Cosmos of the study consists of the Social Sciences Teachers teaching to the students of the sixth grade in primary schools under the Ministry of National Education in Çankaya, Mamak, Keçiören, Sincan, and Yenimahalle sub provinces of the provincial center of Ankara in the academic year of 2009/10. Sampling of the study consists of the Social Sciences Teachers teaching to the students of the sixth grade in 50 primary schools that were selected with systematic sampling method among the primary schools in Çankaya, Mamak, Keçiören, Sincan, and Yenimahalle sub provinces of the provincial center of Ankara in the academic year of 2009/10 (108 individuals in total).

Data were obtained with the data collection tool (questionnaire) that was developed by the researcher. Questionnaires applied to the teachers handles that personal information regarding the teachers, their opinions related to the program, their difficulties in the practice of the program, and their evaluations and recommendations about the program. Here, it was attempted to evaluate whether or not the opinions of the teachers have changed according to variables, and whether or not significant differences exist between these opinions.

SPSS 11.5 package program was used to assess the data obtained from the application of the questionnaire. When analyzing the findings, differences between the opinions of the social sciences teachers related to the program were compared using the “t-test” with a significance level of 0.05. Tables were created related to the distributions of frequency (f) and percentage (%), and it was attempted to interpret these tables.

At the end of this study, it can be concluded that differences do exist in the opinions of social sciences teachers in general regarding this program that is currently being applied in primary schools according to the departments they have been graduated from, gender, and number of years passed in service, and these differences develop in a positive way in general. As regards the assessment element of the program, it is notable that teachers have more negative opinions. Recommendations based on results have been given.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	6
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Varsayımlar	8
1.6. Tanımlar	8
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1.1 Kuramsal açıklamalar	11
2.2. Program Geliştirme ile İlgili Temel Konular	13
2.2.1. Program Geliştirme.....	13
2.2.2. Eğitim Programı.....	14
2.2.3. Öğretim Programı ve Ders Programı.....	15
2.2.4. Programların Hazırlanması ve Geliştirilmesi.....	15
2.3. Sosyal Bilgiler ile İlgili Temel Konular.....	17
2.3.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi.....	17
2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar.....	18
2.3.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi...18	
2.3.2.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....18	
2.3.2.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....18	
2.3.3. Sosyal Bilgilerin İlköğretim Okulu Programındaki Yeri.....19	

2.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları.....	20
2.4. İlköğretim Okulları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.....	23
2.4.1. Altıncı Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Kazanımlar.....	23
2.4.2. Sosyal Bilgiler Programının uygulanması ile ilgili açıklamalar.....	29
2.4.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri.....	32
2.4.3.1.Beceriler.....	32
2.4.3.2.Kavramlar.....	33
2.4.3.3.Değerler.....	36
2.4.3.4.Atatürkçülük Konuları.....	36
2.4.3.5.Etkinlikler.....	38
2.4.3.6.Değerlendirme.....	39
2.5.İlgili Araştırmalar.....	40
2.5.1.Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	40
2.5.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	43
3. YÖNTEM	45
3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Evren ve Örneklem	46
3.3. Verilerin Toplanması.....	46
3.4. Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR ve YORUM	49
4.1. Alt problemlerin sınanması.....	49
4.1.1. Demografik Özellikleri Bakımından.....	49
4.1.1.1. Alt Problem 1'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	49
4.2. Programa İlişkin Görüşler Bakımından.....	51
4.2.1. Alt Problem 2' ye İlişkin Bulgu ve Yorumlar	51
4.2.2. Alt Problem 3'e İlişkin Bulgu ve Yorumlar	53
4.2.3. Alt Problem 4'e İlişkin Yorumlar.....	53
4.2.4. Alt Problem 5'e İlişkin Yorumlar	53
4.2.5. Alt Problem 6'ya İlişkin Yorumlar	54
4.3. Derse Hazırlığa İlişkin Görüşleri	54
4.3.1. Alt Problem 7' ye İlişkin Yorumlar	54
4.4. Uygulamaya İlişkin Görüşleri.....	55

4.4.1. Alt Problem 8' e İlişkin Yorumlar	55
4.5. Değerlendirmeye İlişkin Görüşler	57
4.5.1. Alt Problem 9'a İlişkin Yorumlar	57
4.6. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	58
4.7. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersini okutma Yıllarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	59
4.8. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	61
4.9. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul/Fakülteye Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	64
4.10. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	66
4.11. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programı İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	68
4.12. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	70
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	72
5.1. Sonuç	72
5.2. Öneriler	75
KAYNAKÇA	77
EKLER	90

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: 6. sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri	23
Tablo 2: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Becerileri.....	33
Tablo 3: Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Dağılımları	50
Tablo 4: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programa ilişkin genel görüşlerinin ortalama istatistikleri.....	52
Tablo 5: İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Derse Hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri	54
Tablo 6: İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri	56
Tablo 7: İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri	57
Tablo 8: Kadın ve Erkek öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri.....	58
Tablo 9: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini okutma sürelerine göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri.....	60

Tablo 10: Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri.....	62
Tablo 11: Öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	64
Tablo 12: Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	66
Tablo 13: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	68
Tablo 14: Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri	70

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı 18.11.2003 tarih ve 12438 sayılı oluru ile Talim Terbiye Kurulu Başkanlığında oluşturulan “Sosyal Bilgiler Özel İhtisas Komisyonu” ‘nca hazırlanan ilköğretim müfredatı 4. 5. 6. 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde köklü değişiklikler yapılarak kademeli olarak uygulamaya geçilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN başkanlığında oluşturulan “Sosyal Bilgiler Özel İhtisas Komisyonu” yenileme ve günümüz koşullarına uygun bir program oluşturma çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan Sosyal Bilgiler müfredatı öğrenciyi merkeze alacak çağa ayak uydurmuş bir program olma özelliği taşımaktadır.

Sosyal Bilgiler müfredatında gerçekleştirilen yenilikler 4. ve 5. sınıftan itibaren başlayıp öğrencinin 8. sınıftan mezun olmasına kadar Türk Milli Eğitiminin Amaçlarını tam olarak kavrayabilecek şekilde düzenlenmiştir. (MEB, 2005, s.123)

2005-2006 Eğitim öğretim yılında pilot okullarda uygulaması yapılan 2006-2007 eğitim öğretim yılında da tüm Türkiye’ de uygulamaya geçirilen yeni Sosyal Bilgiler programı ile tüm okullarda daha doğrusu Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerde bakış açısından veya konuya tam hâkim olamamaktan dolayı sorunlar yaşandığı düşünülmektedir.

Eski program ile yeni program arasında; Hedefler ya da Kazanımlar açısından eğitimde öğrenciye kazandırılmak istenilen özelliklerin belirtildiği bölüme, eski programda “hedefler” adı verilirken yeni programda bu kavram “kazanımlar” adını almıştır. Eğitim açısından bu kavram daha yerindedir. Çünkü, eğitimde öğrenciye bir takım özellikler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Kazanımlar bu özellikleri ifade etmektedir.

Yeni programda kazanımlar konusunda nicelikten çok niteliğe önem verilmiştir. Eski programa göre daha az sayıda kazanım belirlenmiştir. Ancak bu kazanımlar konuyla ilgili anahtar kazanımlar olup konunun özüne ve önemine uygundur.

Eski program hedefleri daha çok kalıplaşmış özellikler arz etmektedir. Örneğin, hedeflerin çoğu “anlamlar bilgisi, olgular bilgisi, kavramlar bilgisi ve önemini kavrayabilme” gibi standart ifadeler içermektedir. Bu ifadeler aynı zamanda hedeflerin içeriğini de gösterir. Eski programın hedefleri daha çok Bilişsel Alanın, Bilgi Basamağı düzeyindedir. Yalnız “önemini kavrayabilme” ile ilgili hedefler kavrama basamağı ile ilgilidir. “Olgular, anlamlar ve kavramlar bilgisi” şeklindeki hedefler bilgi basamağı ile sınırlıdır. Oysa yeni programdaki kazanımlar Bilgi Basamağından daha üst seviyede Kavrama ve Sentez düzeyindedirler. Örneğin, “kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturma” kavrama basamağına, “içinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.” Sentez basamağına örnektir. Ayrıca yeni programda Bilişsel Alanın dışında Duyuşsal Alan kazanımları da belirlenmiştir. (MEB, 2005, S. 239)

Yeni programda, her sınıf için ünite sayısı 7 adet olarak belirlenmiştir. Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri ya da etkinlikler açısından derslerde konunun işlendiği ve öğretildiği bölüm, eski programda “öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri” adı altında ele alınırken yeni programda bu bölüm, “Etkinlikler” adını almıştır. Eski programın bu bölümünde sadece ders anlatımında kullanılacak yöntemler (anlatım, soru-cevap) yer almıştır. Derste yapılan etkinliklere değinilmemiştir. Eski programda bu bölümün yanında derste kullanılacak araç-gereç ve materyallerin belirtildiği “Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç ve Gereçleri” başlığı yer almıştır. Burada ders kitabı, dergi ve cd gibi materyaller alınmıştır. Yeni programda ise dersin sunulduğu bölüm, “Etkinlikler” başlığı ile yer almıştır. burada yöntem, teknik, araç ve gereçlerden bahsetmenin yanında bunların dersin işlenişinde hangi etkinliklerle kullanıldığı yer almıştır. Örneğin, “örnek resimli grafikler kullanılarak sosyal grupların yapısı incelenir”. Yöntem ve Teknikler bu bölümde bunların dersin işleniş içinde nasıl kullanıldığı anlatılarak belirtilmiştir. Yine araç, gereç ve materyaller bu şekilde belirtilmiştir. Örneğin, “tarihi mekan ve müzelere gezi yapılır”, “Kurtuluş Savaşı filmi izletilir” ifadeleri kullanılan yöntem, teknik, araç ve gereçleri ifade etmektedir.

Değerlendirme ya da ölçme ve değerlendirme Açısından yapılan eğitim sonucu belirlenen hedef ya da kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğini belirleyen etkinliklerin belirtildiği bölüm, eski programda “Değerlendirme” yeni programda ise “Ölçme ve Değerlendirme” adıyla yer alır ve eski ölçme değerlendirme teknikleri bırakılarak yeni ve çoklu zekâya uygun olabilecek şekilde değerlendirme teknikleri uygulanmaya başlanmıştır.

1.1. Problem

Yaşadığımız yüzyılda her alanda yaşanan gelişme ve değişimin eğitim alanında da gerçekleştiği bilincinden hareketle, eğitimde olan bu gelişmenin Sosyal Bilimler ya da Sosyal Bilgiler öğretim alanını ortaya çıkarması, ABD’de yaşanan Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmelerin Türkiye’yi de etkilediği, etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleşmesinde öğretim programının çok önemli bir faktör olduğu, programın amacına ulaşmasında öğretmenlerin anlayış ve tutumlarının çok önemli olduğu ile ilgili düşüncelere değinilerek, Problem Durumu oluşturulmuş, Araştırmanın Amacı ve Önemi, Varsayımlar, Sınırlılıklar ve Tanımlara yer verilmiştir.

İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde öğretmenler sorunlar ile karşılaşılıyor mu? Araştırmanın problem cümlesidir.

Problem cümlesine dayalı olarak aşağıda sorulara yanıt aranacaktır.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile (yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim durumu, branş, hizmet içi eğitim durumu ve hizmet içi eğitim süresi) ilişkili olarak görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenler içerisinde programın tamamını inceleyen öğretmenlerin oranı hangi seviyededir?

3. İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin yeterlilikleri hangi seviyededir?

4. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlere göre kazanımlar öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu hangi seviyededir?

5. İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan kazanımlar dersin içeriği ile uyumakta mıdır?

6. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlere göre program bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara uygun mudur?

7. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenler derse hazırlıklı olarak girebilmeleri hangi seviyededir?

8. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenler müfredatı uygulama esnasında hangi noktalarda sorun yaşamaktadır?

9. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenler değerlendirme esnasında hangi noktalarda sorun yaşamaktadır?

Bu sorulara cevap alabilmek için gerekli literatür taraması yapılacak anket hazırlanacak ve Ankara ilinde belirlenecek ilçelerdeki okullarda bu anket uygulanacaktır.

1.2..Araştırmanın Amacı

İyi bir öğretimin gerçekleşmesi için; yöntem, araç- gereç, fiziki ortam gibi şartların yanında iyi bir programın olması gerekir. Program öğretmenler için eğitim durumları düzeni, öğrenciler için eğitim yaşantıları düzeni olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1997, s. 14). Programın niteliği konusunda Turan şunları ifade etmiştir;

Eğitimde meydana gelen yeniliklerin ve yapılan araştırmaların sonuçları programlar yoluyla okullara ulaştırılır. Programlar varılacak hedefleri, bu hedeflere varabilmek için seçilecek ve belli prensiplere göre organize edilecek muhtevayı, uygulanan metodu, destekleyecek araç, kitap ve teçhizatı ve hedeflere ne dereceye kadar ulaşıldığını belirten değerlendirme kriterlerini kapsamı içine alırlar (Turan, 2004, s. 3).

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleşmesinde, öğretim programı çok önemli bir faktördür. Öğretim programı, öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturmak amacıyla ayrıntılı olarak yapılan bir planlamadır. İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler öğretim programı ise; “4306 sayılı kanunun öngördüğü sekiz yıllık öğretim uygulaması gereğince ilköğretim okullarının 4, 5, 6 ve 7. sınıflarında 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programıdır.” (Tebliğler Dergisi, 1998, s. 531).

Öğrenmeyi öğrenme, günümüzde bilginin ön plana çıktığı bilgi toplumunda yaşamak için en temel gereksinimdir. Bugün öğretmenlerin öğretmenlik eğitimi sırasında aldıkları bilgiler beş yıl gibi bir zaman içerisinde eskimiş duruma düşmektedir. Çünkü bütün disiplinlerin bilgi tabanları, kullandıkları yöntem ve araçlar kısa sürede değişime uğramaktadır (Özden, 2002, s. 95). O halde öğretmen ve öğrencilerin, öğrenme süreçlerini anlaması ve özünü kavraması sağlanmalıdır.

Öğrencilerin başarıları; onların nasıl öğrendiklerine ilişkin süreçleri iyi kavramaları ile, öğretmenin bu süreçteki en temel görevi olan öğrencileri, öğrenmeyi seven ve nasıl öğreneceğini bilen insanlar olarak yetiştirmeleri ile mümkün olacaktır (Holt,1997, s. 187).

Yeni Sosyal Bilgiler programı da öğrenci merkezli, öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasını sağlayan, onları araştırmaya, düşünmeye, yaratıcı olmaya, pasif olmaktan çıkarıp aktif kılmaya yönlendiren bir sistem gibi gözükmektedir.

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde eğitim sistemimizde temel amaç, öğrencilerimize mevcut bilgileri aktarmaktan çok, bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır. Bu ise, ezberden çok kavrayarak öğrenme, karşılaşılan yeni durumlarla ilgili problemleri çözebilme ve bilimsel yöntem süreç becerileriyle olur (Bağcı, 2003, s. 2).

Çağdaş eğitim; bilgiyi değil, öğrenciyi odak noktası yapar. Çağdaş eğitimde öğrenci, bilgi yüklenen obje değildir. Bilgi öğrenci içindir; öğrenci bilgi için değil. Amaç, öğrencinin kafasını kuru Bilgilerle doldurmak değil, öğrencinin bilgiyi anlayabilmesi, kavrayabilmesi, gerektiğinde kendi başına da bağlantılar kurarak bilgi üretebilmesidir (Şimşek, 1997, s. 195).

Bu yeni sistemde öğrencilerin etkin ve etkileşimli olarak konuya ve eğitime katkıda bulunması mümkündür. Öğretimin standart olması yerine öğrencilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması söz konusu olmaktadır (Kaptan, 1999, s. 165).

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin program hakkındaki görüşlerinin neler olduğu, görüşlerinin uygulamalarına ne kadar yansıdığı belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hızla değişen, bilgiye ulaşma çabalarının artarak devam ettiği bir dünyada yaşıyoruz. Artık İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ ya da Yakınçağ insanlarından daha çok bilgi öğrenmek ve bunları kullanmak zorundayız. Dünyada ilk yetiştirilenler çocuklar iken, birçok konuda daha çok şey bilenler de yine çocuklardır. Bu yüzden öğretmen ve diğer yetişkinlerin, daha çok bilgi edinmeleri ve kendilerini sürekli yenilemeleri gerekir (Selçuk, 2001). Buna göre eğitimin işlevi de değişmek zorundadır.

Eğitim hala eski kalıplaşmış rolünü oynayamaz. Onu bu klasik elbiseleri içinde gören yeni bilgi çağı çocukları, kendilerini gülmekten alamayacaktır. Artık çocuklar farklı bir eğitim istemektedir. Böylece 21. asırda her şeyi bilen “yaşlı bilge adam” imajı, yerini yeni şeyler öğrenmeye hazır “zeki çocuk” imajına bırakmaktadır (Bacanlı, 1999, s. 1).

Ülkemizde okulların başarısızlıkları her geçen gün artan bir sorun haline gelmiştir. Öğretim yılı sonunda da herkes okuldaki başarısızlık konusunda birbirini suçlamaktadır. Çözüm olarak ise yeniden sınav hakkı, kurul hakkı vb. geçici çözümlerle sonuca gidilmeye çalışılmaktadır. Mevcut durum; eğitim bütçesinin son derece sınırlı olduğu ülkemizde, yapılan harcamaların maalesef boşa gitmesine neden olurken diğer taraftan toplumun ihtiyacı olan insan gücünün yetişemeyeceği endişesini de kuvvetlendirmektedir (Küçükahmet, 1998, s. 137).

“Başarısızlık, büyük çoğunlukla öğrencinin suçu değil, onu yetiştiremeyen okulun ya da sistemin yetersizliğidir.” (Bilgen, 1993, s. 40). O halde sistemin iyileştirilmesi için gerekli olan şey eğitim programlarının yenilenmesidir. Başarının artırılması da öğrenmenin nasıl meydana geldiği ve öğrenme sürecinin nasıl etkili kılınabileceğinin bilinmesi ile anlaşılabilir. Bu sadece öğrencinin çabası ile değil, öğretmen, yönetici, veli ve diğer ilgili çevrelerin de katkısı ile olur.

Öğretmenin öğrencilerini, özellikle uygulayacağı programı tanıması çok önemlidir. Bu nedenle programın uygulayıcısı olan öğretmenin görüşlerini alıp Sosyal Bilgiler programı hakkında yeterli bilgi toplamak ve doğru yargılara varıp, bu bilgileri yine doğru yorumlamak için bu çalışmayı seçtim.

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin program hakkındaki ve programın öğrenci başarısına etkisi ile ilgili görüşlerini değerlendirmek suretiyle, varsa eksikliklerini belirlemek ve bu eksikliklerin giderilmesi konusunda alınabilecek önlemleri tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına ışık tutacak olması açısından da önem taşımaktadır. Ayrıca “Yeni Sosyal Bilgiler” programı üzerinde çalışan ve onu geliştirmek için uğraşan ekip için de önem taşıyacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2009-2010 eğitim öğretim yılı ile
- MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı Ankara ili Resmi İlköğretim Okulları ile
- Ankara ilinde görevli İlköğretim ikinci kademe 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile
- İlköğretim ikinci kademe 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları ile
- Araştırmada ele alınacak tekniğin uygulanması 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programıyla, veri aracı olarak kullanılan anket formuyla, araştırmadaki hesaplamalar uygulanan anket formunun maddeleri ile

- Araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, literatür taraması ve alan araştırmasında elde edilen bilgilerle sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

- 1) Literatür tarama suretiyle elde edilen Bilgiler doğru kabul edilmiştir.
- 2) Öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının; ders kitaplarıyla bütünlük arz ettiği kabul edilmiştir.
- 3) Araştırmanın örneklemini, evreni temsil etmektedir.
- 4) Çalışmada kullanılan ders kitaplarının araştırmaya olan katkılarında yayınevleri eş etkenlik seviyesinde varsayılmıştır.
- 5) Araştırmada verilerin toplanması sırasında, kullanılan ankette sorulan soruları öğretmenlerin hiçbir etki altında kalmadan içtenlikle ve objektif bir şekilde cevapladığı öngörülmüştür.
- 6) Araştırmada verilerin toplanması sırasında kullanılan anketlerin, öğretmen görüşlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar/Terimler

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak davranış değişikliği oluşturma sürecidir (Ertürk, 1979, s. 12).

Öğretim: Öğrencilere istendik davranışların kazandırılması amacıyla okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş faaliyetlerdir (Fidan ve Erden, 1994, s. 22).

İlköğretim: Bayan ve erkek bütün Türk vatandaşlarının “Millî gayelere uygun olarak bedenî, zihnî ve ahlakî gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.” (222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, madde 1).

İlköğretim Okulu: Sekiz yıllık ilköğrenim veren gündüzlü ve yatılı millî eğitim ve öğretim kurumu.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: İlköğretim okullarının 6-8’inci sınıflarında bir (Sosyal Bilgiler dersi) veya bir grup (Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük) dersi okutan öğretmen (Koçak, 2002, s. 140).

Program: Okulun, okul içi ve dışındaki bütün durumlarda arzu edilen sonuçlara ulaşmak için giriştiği çabaların tümüdür (Saylor And Alexander, 1974, s. 6).

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı: 4306 sayılı kanunun öngördüğü sekiz yıllık ilköğretim uygulaması gereğince ilköğretim okullarının 4, 5, 6 ve 7 sınıflarında 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programı (MEB Talim ve Terbiye Kurulu, 02.04.1998; 62 karar, Nisan 1998; 2487 Tebliğler Dergisi).

Eğitim Aracı: Eğitim-öğretim faaliyetlerini etkili ve verimli kılmak amacıyla öğretmen ve öğrencilerin yararlanmaları için hazırlanan yazılı ve basılı, görsel ve işitsel araçlardan her biri.

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş Bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanıdır (Erden, 1998, s. 8).

Tutum: Bireylerin bir kişiye, gruba, kuruma veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen duyuşsal hazır oluş hali veya eğilimidir. (Özgüven,1994)

Herhangi bir nesne fikir ya da kişiye karşı düşüncelerle veya duygularla ilgili öğeleri olan ve davranışsal eğilimler içeren oldukça kalıcı bir sistemdir ya da kişinin bir kişiye, nesneye ya da konuya karşı olumlu veya olumsuz olabilen genel bir duygu ya da değerlendirmesidir. Tutumlar, eğitim sürecinin başarı ya da başarısızlığını etkilemektedir. Olumlu tutumlar öğrenme sürecinde öğrencileri daha başarılı kılarken, olumsuz tutumlar başarısız kılabilir (Korkut, 1994).

Öğrenme Alanı: Öğrencilere kazandırılacak birbiriyle ilişkili tema, kavram, beceri, anlayış tutum ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği bilgi ve becerileri organize eden yapıdır.

Ön Bilgi: Gözlem, deney ya da çeşitli zihinsel çıkarımlar yoluyla bireyin önceden edindiği Bilgilerdir. Ön Bilgiler yapılandırıcı yaklaşımda özel bir öneme sahiptir. Çünkü ön Bilgilerin ışığında yeni kazanılan Bilgilerin incelenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılarak beyinde yapılandırılması söz konusudur.

Öz Değerlendirme: Belli bir konuda bireyin kendini değerlendirmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Eğitim kurumları içinde yer alan en önemli kurumlardan biri, ilköğretim okullarıdır. Çünkü ilköğretim, tüm eğitim – öğretim faaliyetlerinin temelini oluşturmakta ve gelecek nesilleri ilk biçimlendirme, bu kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, ilköğretim okulları için hazırlanan eğitim-öğretim programları daha fazla önem taşımaktadır. Ülkeler vatandaşlarını; sorumlu, bilinçli, topluma, kurallara ve kanunlara saygılı, etkin ve sorumluluk sahibi insanlar olarak yetiştirmek için büyük çabalar harcamaktadırlar. Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de bunları gerçekleştirme işinin en önemli bölümünü, ilköğretim okulları üstlenmektedir.

Bireylere bu özellikleri kazandırmanın büyük bir kısmı, ilköğretim I. kademedede 4 ve 5 ile II. kademedede 6 ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersleri ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Akar, 2001, s. 2). Aslında Sosyal Bilgilerin yapı taşları da Sosyal Bilimlere ait akademik disiplinlerdir. (Martorella,1998)

Ülkemizde sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte ilköğretim programlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan biri de, “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı” dır.

Yeniden düzenlenen ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2.4.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve programın 1998-1999 yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere uygulanmasına karar verilmiştir.

Bu çerçevede, ilköğretim Sosyal Bilgiler programının basılı haline (Programın Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan doküman hali) göre, uygulamada ne sonuçlar verdiğinin ortaya çıkarılıp değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bir ders programının etkili ve verimli olabilmesi, o programın iyi hazırlanması ve sürekli olarak değerlendirilmesi, dolayısıyla geliştirilmesi ile sağlanabilir.

Değerlendirme işleminin etkili şekilde yapılması, programı uygulayanların aktif bir biçimde katılımının sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Çünkü, çağdaş program geliştirme anlayışı, hazırlanan bir programın masa başında değiştirilmesini değil, eğitim sürecine etkide bulunan tüm koşulların sürekli bir biçimde geliştirilmesini esas alır (Varış, 1997, s. 14).

Geçmişten günümüze kadar geçen süre içinde, öğrenmeyi açıklama konusunda, bilim adamları sürekli gelişen ve değişen sınıflamalar yapmaktadır. Temel sınıflamalara bakıldığında zaman, genelde davranışçı ve bilişsel olmak üzere iki ana grupta yapıldığı görülmektedir. Son zamanlarda, yeni öğretim programında yerini alan yapılandırmacılık gibi yaklaşımlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Yapılandırmacı öğrenme; öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturmaları, yorumlamaları ve ön bilgilerine göre yeniden yapılandırması inancı üzerine temellenmiştir (Yanpar, 2006, s. 89). İnsanoğlu dünyayı direk olarak kavrayamaz; insanlar dünyanın içsel temsiline yani algısal temsiline sahiptirler. Çünkü algı, dünyanın bir modelinin inşaatıdır. İnsanlar bu algısal temsili direk olarak dünyayla kıyaslayamazlar. Bu nedenle öğrenci gözleyerek, dokunarak, hipotez kurarak ve inceleyerek kendi zihninde bilgiyi yapılandıracaktır (Taşdelen, 2004, s.7)

Yapılandırmacı sınıf ortamında; öğretmen yerine öğrenci bilgiyi organize eder, öğrenme aktivitelerini yürütür, öğrenme çevresini keşfeder ve kendi öğrenmesini izler. Yaklaşımına göre öğrenciler problem çözerken, öğretmenin destekleyici ve yansıtıcı rolü önem arz etmektedir (Arslan, 2004).

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı sınıflarda, etkinliklerin uygulanmasında ve sürdürülmesinde en önemli etkenlerden biri iletişimdir (Bloom, 1999). Öğrenci ve öğretmen sürekli iletişim içinde olmalıdır.

Yapılandırmacı kuramın desteklediği, bir diğer uygulama da, sınıflarda teknolojinin kullanılmasıdır. Özellikle eğitim alanında gerçekleştirilen teknolojik ilerlemeler, öğretmenler tarafından takip edilmeli ve öğrenilmelidir. Öğretmen mümkün olduğu kadar bu yenilikleri kullanmalı, dersin işlenmesi esnasında öğrencilerin derse daha çok katılmasını sağlayacak bir ortam oluşturmalıdır (Tezci, 2005).

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, yapılandırmacı yaklaşım üzerine temellenmiştir. Konuların daha iyi anlaşılabilmesi için, program geliştirme ile ilgili temel konuları açıklamakta yarar vardır.

2.2. Program Geliştirme ile İlgili Temel Konular

Bu başlık altında; program geliştirme, eğitim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşıyan öğretim ve ders programı kavramlarından, programların hazırlanması ve geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

2.2.1. Program Geliştirme

Literatürde program geliştirmenin tanımına bakıldığında;

Program geliştirme, eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenme sürecidir (Erden, 1998, s. 4).

Gerek okul içinde gerek okul dışında, Millî Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen, içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çalışmalarının tümü de, program geliştirme tanımıyla ilgilidir (Varış, 1997, s. 17).

Senemoğlu'na (1997) göre ise program geliştirme, “Öğretim programının tüm öğelerini daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir”.

Kısaca program geliştirme, eğitim programının öğelerinin, çağın ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesidir.

2.2.2. Eğitim Programı

Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belirli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir (Oğuzkan, 1974).

Günlük dilde, yapılacak olan işin bölümlerini ve bu bölümlerle ilgili zamanlamaya gösteren maddeler bütünü anlamını içerecek biçimde kullanılan program sözcüğü, eğitimle ilgili kaynaklarda da esas itibarıyla aynı anlamı taşır (Özçelik, 1984, s. 1).

Program; okulun, okul içi ve dışındaki bütün durumlarda arzu edilen sonuçlara ulaşmak için giriştiği çabaların tümüdür (Saylor And Alexander, 1974, s.6).

Doll, programı; okulun rehberliğinde öğrencilerin bilgi ve anlayış kazandığı, beceriler, tavırlar, değerler ve tutumlar geliştirdiği formal ve informal süreç ve içerik şeklinde tanımlamıştır (Doll, 1978, s. 6).

Özçelik programı, öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planı olarak tanımlamıştır (Özçelik, 1989, s. 4). Varış'a göre eğitim programı operasyonel bir tanımdır ve önemli olan eksiksiz bir tanım değil etkin bir çabadır.

Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, geziler, kurslar, sağlık hizmetleri vb. eğitim programının kapsamına girer. Varış, eğitim programının geniş ve kapsamlı olduğunu, bu doğrultuda tanımının da geniş ve kapsamlı olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu nedenle eğitim programını; “Bir kurumun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, millî eğitimin ve okulun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.” şeklinde tanımlamıştır (Varış, 1997, s. 13-15).

2.2.3. Öğretim Programı ve Ders Programı

Eğitim programı kavramının içinde yer alan kavramlardan biri, “öğretim programı”dır. Öğretim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşımakta ve genellikle belli bilgi kategorilerinin bir sistem dahilinde düzenlenmesiyle oluşmaktadır. Bu program; okullarda öğrenilmesi istenen ders konularını zaman ve süre öğeleri dikkate alınarak, eğitim kademelerine ve okul tipinin amaç ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesiyle oluşmaktadır (Varış, 1997, s. 13-14).

Bir başka deyişle öğretim programı; belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, derslerin sınıflara dağılımını ve öğretim yöntemlerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1995, s. 198).

Ders programı ise; “öğretim programı içinde yer alan” bilgi kategorilerinin, disiplinlerin ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve değerlendirme esaslarını içeren ve eğitim-öğretim programlarındaki esasları öğrenci davranışına dönüştüren programdır (Varış, 1997, s. 14). Böyle bir ders programı, bir okulun eğitim programının kapsadığı Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi tüm etkinliklerin hepsi için söz konusudur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1995, s. 199).

2.2.4. Programların Hazırlanması ve Geliştirilmesi

Programların geliştirilme amacı, çağın gerektirdiği insan niteliklerinin tanımlanmasıdır. Bu nitelikler bir çerçeve içinde düzenlenir ve sistemli hale getirilir. Programlar, nitelik olarak daha iyi olacak şekilde

geliştirilir ve bu gelişmeye paralel olarak eğitimin niteliğinin de artması beklenir.

Eğitimde program geliştirmenin temelinde sosyo-kültürel ve bilimsel-teknolojik dinamizmin, her geçen gün daha nitelikli insan gücü gerektirmesi yatmaktadır (Varış, 1997, s. 16). Çeşitli alanlardaki dinamizm, eğitim programlarının da dinamik olmasını gerektirmektedir. Çağdaş bir eğitim için programların toplumsal gelişme ve değişmeye paralel olarak değiştirilmesi gerekir. Ülkemizde ilk ve orta dereceli okulların programlarının esasları, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Dairesince hazırlanmaktadır (Fidan ve Erden, 2001, s. 49).

Öğretim programlarında yer alan amaç, muhteva, yöntem ve teknikler merkezce belirlenmektedir. Okul ise bu programı uygulamakla sorumludur. Böylece karar yeri ile uygulama yeri birbirinden ayrılmaktadır. Uygulama yerinin kendi konu, ihtiyaç ve sıkıntıları, kendi dışında, başkası tarafından tespit edilmektedir (Levent, 1988, s. 4-5).

İstenilen niteliklerin belirlenmesi, seçilmesi, düzenlenmesi ve programla ilgili tüm kararların verilmesini sağlayan sistematik bir çalışma sonucunda, bir eğitim programı hazırlanabilir ve geliştirilebilir. Bu da bir programın sistemli bir biçimde tasarlanması ile sağlanabilir.

Program geliştirme, bir ulusun geleceğini biçimlendirmesinde, çağa uygun insan tipini yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Bilim ve teknolojiye sürekli yaşanan değişim, eğitim programlarına yansıtılmalı, bundan dolayı eğitim programları sürekli geliştirilmelidir. Eğitim programlarında çağın gerektirdiği değişim ve gelişimi gerçekleştiremeyen ülkeler geri kalmaya adaydır (Ayten, 2006, s. 19).

2.3. Sosyal Bilgiler ile İlgili Temel Konular

2.3.1.Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi

Hem bir Sosyal Bilim dalı, hem de Sosyal Bilimlerin uygulama alanı olarak eğitimin gelişmesi, Sosyal Bilimler ya da Sosyal Bilgiler öğretim alanını ortaya çıkarmıştır. Gerçekte Sosyal Bilgiler, eğitim alanının yarattığı bir kavramdır (Paykoç, 1991, s. 2).

Sosyal Bilgiler; öğretim amacıyla, Sosyal Bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular, bilgiler bütünü olarak tanımlanabilir (Köstüklü, 1998, s.11).

Sönmez’ e göre Sosyal Bilgiler, “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgilerdir.” olarak tanımlamıştır. Toplumsal gerçeği; toplumsal hayatı düzenleyen her türlü etkinlik, insanın hayatında kullandığı zorunlu olan, insanları daha mutlu, rahat, kolay yaşamasını ve kendini gerçekleştirmesini sağlayan her türlü toplumsal olgular olarak açıklamıştır (Sönmez, 1998, s. 3).

Erden ise Sosyal Bilgileri; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinde seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlamıştır (Erden, 1998, s. 8).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi, Sosyal Bilgilerin kaynağını Sosyal Bilimler oluşturmaktadır. Tarih, Coğrafya, Hukuk, Sosyoloji, Antropoloji, Eğitim, Ekonomi, Felsefe Sosyal Bilgiler içinde bulunmaktadır.

İlköğretimdeki Sosyal Bilgiler tüm bu derslerin kesiştiği bir alandır (Sönmez, 1997, s. 9). Sosyal Bilgilerin kaynağını Sosyal Bilimler oluşturduğu için, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilimleri tanımaları ve bu

bilimleri yakından takip etmeleri gerekmektedir.

2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar

Sosyal Bilgiler öğretimi konusunda, temelde vatandaş eğitimi görülse de uzmanlar farklı yaklaşımlara da sahip olmuşlardır. Bu yaklaşımlar şunlardır:

2.3.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Vatandaşlık aktarımı, bu öğretimdeki en eski ve yaygın yaklaşımdır. Bu yaklaşımın amacı; değer ve inançların devamlılığını sağlayacak yeni nesiller yetiştirmektir. Bu öğretim, öğretmen merkezli yöntemlerin kullanılmasını gerektirir. Geçmiş öğrenme, sorumluluk duygusunu kazanma, topluma uygun tutum ve davranışlarda bulunma gerçekleştirilmek istenen hedefler arasındadır (Öztürk, 2006, s. 25).

2.3.2.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğrenciler

Sosyal Bilimlerin yapısı ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidir. Etkili bir vatandaşlık için; Sosyal Bilimlere ait bilgi, beceri ve değerler kazandırılmalıdır. Bu şekilde, öğrencilerin karşılaştıkları karmaşık sorunlarla baş edebilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, Sosyal Bilimciler tarafından tanımlanan bulgular ve bakış açıları ile sorunlar, Sosyal Bilgiler programının içeriğini oluşturur (Öztürk, 2006, s. 25).

2.3.2.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yansıtıcı Araştırma olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, John Dewey'in düşüncelerine dayanır. Bu yaklaşım, araştırma ve incelemeye dayanır. Bu öğretimde, önceden belirlenmiş ve mutlaka uygulanması gereken bir içerik söz konusu değildir. Etkinliklerin öğrencileri doğrudan ilgilendiren, kaygılandırıran

konulara odaklanması istenir. Böylece, öğrencilerin problem çözme ve karar alma becerilerini öğrenip, uygulamalarını sağlamaları istenmektedir (Öztürk, 2006, s. 26).

2.3.3. Sosyal Bilgilerin İlköğretim Okulu Programındaki Yeri

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi, ilk önce 1952 yılında İlköğretmen Okulları programına Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri yerine konmuştur. Bu dersin, 1952 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şûrasında, ilk ve orta dereceli okullarda okutulması kararlaştırılmıştır. 1962 tarihli ilkokul programı taslağına da aynı ders, “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı ile geçmiştir. 1968 tarihli yeni ilkokul programı ise aynı dersi, “Sosyal Bilgiler” adı ile benimsemiştir (Binbaşıoğlu, 1988, s. 8).

1968 ilkokul programında, ilkokulun 4. ve 5. sınıflarında Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi adı altında okutulan dersler, birbiriyle olan yakın ilişkileri bakımından birleştirilerek Sosyal Bilgiler adı altında bir bütün haline getirilmiştir (Sağlam, 1997, s. 2).

Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında programlarda düzenlemeler yapılmıştır (Sönmez, 1996, s. 7). Mevcut Sosyal Bilgiler dersi programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 30.5.1990 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 25.6.1990 tarih ve 2315 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır. Sosyal Bilgiler programındaki bir diğer değişiklik, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 15.3.1993 tarih ve 80 sayılı kararı ile gerçekleştirilmiştir (Komisyon, 1995, s. 329).

Sosyal Bilgiler programındaki en son değişiklik ise, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 30.6.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile kabul edilmiştir (Komisyon, 2005).

Sosyal Bilgiler programının öğretmene yüklediği rol için, Bozkurt Güvenç bir söyleşide şunları söylemiştir;

Öğretmen, bilgiç bir öğretici olmaktan çok öğrencisi ile birlikte öğrenmeye de hazır olmalıdır. Öğrenme deneyimini paylaşmalı, heyecanını yaşamalıdır. Öğretmen, öğretecek daha çok bilgisi olduğunu değil, öğrenilecek şeylerin çokluğunu bilmelidir.

Öğretmen gözlem ve keşiflerini değil, araştırma/soruşturmayı gündemde tutmalıdır. Özetle, öğretmenlik sanatı, bir insan ilişkileri laboratuvarını yönetmek gibidir. Bu laboratuvarında öğretmen de öğrenci olmalı ve kendini geliştirmeli; yanıtları değil, soruları ve ilişkileri tutmalıdır, gündem de... (Demirdöven, 1994, s. 31).

2.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarını vermeden önce, Türk millî eğitiminin amaçlarına bakmamız programın daha iyi anlaşılabilmesi için yararlı olacaktır. 1739 sayılı millî eğitim temel kanununa göre Türk millî eğitiminin genel amaçları:

Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve

bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Komisyon, 2005, s. 5).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları ilköğretim okulu programında şöyle belirlenmiştir:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel

mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafî özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.

7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (Komisyon, 2005, s. 6).

2.4. İlköğretim Okulları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2.4.1. Altıncı Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Kazanımlar

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri tablo şeklinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ*	ORAN I (%)
BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	15	14
KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	9	24	23
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	18	17
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	12	11
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	15	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
GENEL TOPLAM		43	108	100

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI (Komisyon, 2007, s. 11)

Yukarıdaki tabloda, isimleri yazılı öğrenme alanları ve ilgili üniteler sonunda verilmesi gereken kazanımları da belirtmemiz de yarar olacaktır:

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM

ÜNİTE 1: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.
2. Olgu ve görüşü ayırt eder.
3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.
5. Sosyal Bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.
6. Atatürk'ün ülkemizde Sosyal Bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

ÜNİTE 2: YERYÜZÜNDE YAŞAM

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.

6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

ÜNİTE 3: İPEK YOLUNDA TÜRKLER

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar.
4. İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.
5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.
6. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk

kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

ÜNİTE 4: ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.
2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.
3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.
4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.
5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.
6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR

ÜNİTE 5: ÜLKEMİZ VE DÜNYA

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.
3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.

4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.
5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM

ÜNİTE 6: DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.
2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.
3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.
4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.
5. Türk tarihinde Bayanın konumu ile ilgili örnekleri, Bayan haklarının gelişimi açısından yorumlar.

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

ÜNİTE 7: ELEKTRONİK YÜZYIL

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Sosyal Bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.
2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.
3. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.

4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.
5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.

Görüldüğü gibi öğrenme alanları ve üniteler içinde gösterilen kazanım ifadeleri, yeni programda, az ve dolu olarak ifade edilmektedir. Eski programda ise, çok sayıda hedef ve davranış ifadesi bulunmaktaydı. Kazanım, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin ulaşabileceği ve seviyelerine uygun, kısmen oluşturmacı kazanımlar yazılmaya çalışılmıştır (Ata, 2006, s. 75).

Yeni program, öğrenme alanını da belirlerken, aslında insanların faaliyet alanlarını bütüncül bir yaklaşımla eksiksiz olarak işlemek için Psikoloji, Tarih, Coğrafya, Antropoloji vb. sosyal disiplinleri aynı çatı altında birleştirmeye çalışmıştır. Sosyal Bilgileri oluşturan disiplinler doğrultusunda dokuz tane öğrenme alanından bahsedilmektedir.

Bunlar; “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım”, “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Zaman-Süreklilik ve Değişim”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ile “Küresel Bağlantılar” dır. Bu öğrenme alanlarından 7 tanesine 6. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer verilmiştir. Öğrenme alanı, Sosyal Bilgiler ünitelerinin tasarlanmasında program geliştirmeciye ve ders kitabı yazarlarına yardımcı olmaktadır.

Öğrenme alanlarının oluşturulmasında, Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi'nin temalarından yararlanılmıştır. 1948, 1962 taslak ve 1968 programlarının genel amaçlarının, bilimsel çerçevesinin belirlenmesinde, benzer bir yaklaşım benimsenmiştir (Ata, 2006, s. 75-76).

2.4.2. Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasıyla İlgili Açıklamalar

İnsanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken bilgidir. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde en önemli görev, eğitim sistemimize düşmektedir.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir.

Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, Sosyal Bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Nitekim 2004 yılı Sosyal Bilgiler öğretim programında da “öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalı”, “bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle değerleri açıklamaları, ahlakî muhakeme ve değer analizi yapmaları”, “kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmaları” (Komisyon, 2004, s. 5-6) “bilgiyi deneyimlerine göre yorumlamaları” (Komisyon, 2004, s. 44) önemle vurgulanan bakış açıları olarak ön plana çıkmaktadır.

İlköğretim okulu Sosyal Bilgiler öğretim programı; 6. sınıfta haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi ve 7. sınıflarda dört saat olmak üzere 144 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.

Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersi, pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları programının kazanımları ilişkilendirilmiş, Vatandaşlık ve İnsan Hakları programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler programı;

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar

Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanabilir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Sosyal Bilgiler programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Önceden de bahsettiğimiz gibi bunlar:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler
2. Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersi; demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak, öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımları kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.4.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri

Sosyal Bilgiler programını oluşturan temel öğeler; beceriler, kavramlar ve değerlerdir. Atatürkçülük konuları, etkinlikler ve değerlendirme öğeleri de programı oluşturan diğer unsurlardır.

2.4.3.1. Beceriler

Yeni program, bilginin kazanılması yanında beceri öğretimine önem vermektedir. Beceri, “Öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan, bir iş yapabilmek veya bir konuyu işleyebilmek için gereken yatkınlık.” olarak tanımlanmaktadır (Ata, 2006, s. 76).

Beceri; öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler programı, ilköğretim 4-7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır.

Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarına, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir (Komisyon, 2005, s. 43). 6. sınıf programının ünitelere dağılmış becerilerini, tablo halinde göstermek daha yararlı olacaktır.

Tablo 2: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Becerileri

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI (Komisyon, 2007, s. 47)

Görüldüğü gibi, becerilerde yapıcı görüş ağır basmaktadır. Yapıcı görüşe göre öğrenme; öğrencinin duyu organları aracılığı ile dış dünyadan algıladığı belirli bir nesne, olay, olgu ya da kavrama ilişkin zihninde kendi gerçekliğini (bilgilerini) yapılandırması ya da en azından önceki deneyimlerine dayalı olarak gerçeği yorumlaması sürecidir (Deryakulu, 2000).

2.4.3.2. Kavramlar

Kavramlar, düşünme faaliyetimizin en temel araçları ve unsurlarıdır. Yeni program; Sosyal Bilgileri oluşturan bilim dallarının adlarından, ilköğretim öğrencilerine söz etmeksizin, yapısal kavramlarının öğretimini vurgulamaktadır. Yeni program, bilginin ötesinde öğrencilerde tümevarımsal ve tümdengelimsel düşünme yeteneğini kazandırmayı ve bunun için kavramları kullanmayı önemsemektedir (Ata, 2006, s. 77).

Kavramlar; eşyaları, olayları, insanları ve düşünceleri benzerliklerine göre gruplandırıdığımızda, bu gruplara verilen ad olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deneyimlerimiz sonucunda, iki veya daha fazla varlığı ortak özelliklerine göre bir arada gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederiz. Bu grup, zihnimizde bir düşünce birimi olarak yer eder. Bu düşünce birimini ifade etmekte kullandığımız sözcük veya sözcükler bir kavramdır.

Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, onları belirli gruplar altında topladığımızda ulaştığımız soyut düşünce birimleridir. Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada kavramların ancak örnekleri bulunabilir (Komisyon, 2005, s. 80).

Kavramlar; benzer, geçişken ve ayırıcı özelliklerine göre oluşturulmuş varlık ve düşünce gruplarına verilen addır. Deneyimler, denemeler, bilimsel çalışmalar gibi yollarla elde edilen Bilgileri özelliklerine göre gruplandırarak varılan genellemelere de kavram denilmektedir (Demirkuş ve Bayraktar, 2006, s. 56). Bu açıklamalara uygun olarak, kavramların belli başlı özellikleri şöyle özetlenebilir:

1. Kavram insan zihninde anamlanan farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formudur.
2. Kavram, aynı zamanda obje ve olguların insan zihnindeki tasavvuru olarak da tanımlanabilir.
3. Kavramlar, bireyin özel deneyimlerine dayanarak kendi dünyası ile ilgili genel fikirleri oluşturmasını saptamaktadır.
4. Kavram, ya ontolojik olarak ya da doğal olaylardan yola çıkılarak ve zihinsel beceriler kullanılarak oluşturulabilir (Başbüyük ve diğ., 2004; Ülgen, 2001).

Yukarıda bahsedildiği gibi, kavramlar Bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları

olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider.

Kavramların, bilimdeki ve insan bilgilerindeki yerini anlamak, onları öğrenme/öğretme yollarını bilmek öğretmene çok değerli bilgi ve beceriler kazandırır.

Bu çerçevede 6. sınıf için 124 yapısal kavram benimsenmiş olup, bunların kazanımına önem verilmektedir. Kavram öğretimi kendi arasında giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri olarak üç aşamaya ayrılmıştır.

Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavrama dâhil örnekler ile dâhil olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Yöntemin etkili öğrenme açısından başka güçlükleri de vardır.

Yeni bir yöntem, öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde; öğrencinin kavrama dâhil birçok örneği inceleyerek, tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dâhil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulur ve bu yolla öğrencinin gereğinden fazla genellemeyi öğrenmesi engellenmiş olur.

Aslında bu iki yöntem, birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim aşağı yaş düzeylerinde, tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir. Bazı hallerde her iki yöntemin birlikte kullanılması etkili bir öğrenme

sağlayabilir (Komisyon, 2007, s.76).

2005 yılında yürürlüğe giren yeni ilköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programı, tıpkı öncekiler gibi, birçok kavramın öğretilmesini öngörmektedir (Yel, 2006, s. 153).

2.4.3.3. Değerler

Yeni Sosyal Bilgiler programının en önemli öğelerinden biri de değerlerdir. Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır (Özgüven, 1999).

Programın temel değerleri; “Aile birliğine önem verme”, “Adil olma”, “Bağımsızlık”, “Barış”, “Özgürlük”, “Bilimsellik”, “Çalışkanlık”, “Dayanışma”, “Duyarlılık”, “Dürüstlük”, “Estetik”, “Hoşgörü”, “Misafirperverlik”, “Sağlıklı olmaya önem verme”, “Saygı”, “Sevgi”, “Sorumluluk”, “Temizlik”, “Vatanseverlik”, “Yardımseverlik” dir. Bu değerlerden 7 tanesine 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer verilmiştir (Komisyon, 2005, s. 84).

Öğretimde, gözlem yoluyla değer öğretimi önemlidir. İnsanların diğer insanları gözleyerek öğrenebileceğine ilişkin ilk açıklamaları, Platon ve Aristoteles de yapmıştır. Onlara göre eğitim; öğrencilerin gözlemesini ve model almasını sağlayabilmek için, en iyi modelleri seçip öğrencilere sunmak ve değer öğretimini sağlamaktır (Senemoğlu, 2001, s. 221).

2.4.3.4. Atatürkçülük Konuları

Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devletin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve ilmin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile temel esasları yine Atatürk tarafından belirlenen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel müesseselerine ilişkin

gerçekçi fikirlere ve ilkelere Atatürkçülük denir (Atatürkçülük 3, 2000, s. 7).

Atatürkçü düşünce sistemi ise, milletimiz ve devletimiz için tam bağımsızlık, millî iradeye dayanma, sürekli gelişme ve ilerlemeye yönelme, gerçekçi olma hedeflerine ulaşmayı temel hedef olarak görür (Gül, 1998, s. 401).

Birçok yenileşme hareketi, ekonomik veya siyasî değişiklikler amaçlanarak yapılır. Ancak Türk İnkılâbı, yalnızca siyasal ya da ekonomik bir rejim değiştirme hareketi değildir. Millî, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşayışın da tüm derinliklerinde, birlikte etki yapmış bir inkılâptır (Peker, 1936, s. 9).

Sosyal Bilgiler dersinin içeriği ile uyumlu olduğu için Atatürkçülük konuları, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında yer almaktadır. Atatürkçülükle ilgili konuların öğretiminin istenilen düzeyde yani programda belirtilen hedeflere tam uygun olarak gerçekleştirildiğini söylemek biraz zordur. Atatürkçülük konularının öğretiminde birtakım sebeplerden dolayı istenilen seviyeye erişilememiştir.

Kavramların yanlış kullanımı (Köstüklü, 2000, s. 43-45), konuların hayatla ilişkilendirilmesinin yapılmamasından dolayı bilginin kullanılamayışı (Öztürk, 2000, s. 53),

Atatürk'ün her şeye tek başına gücü yeten bir masal kahramanı; yaptıkları sorgulanmayan ve en önemlisi çocukların yanlarında hissedemedikleri ulaşılmaz bir şahsiyet olarak takdim edilmesi (Arslan, 2000, s. 67) bu sebeplerden sadece bir kaçıdır.

1997 yılına kadar ilkokul eğitiminin 5 yıl olması, Atatürkçülük konularının 4. ve 5.sınıflarda yoğun bir şekilde ele alınmasına yol açmıştır. Temel zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla, 1998'de Atatürkçülük konularının dağılımı aceleyle yapılmış, 4. ve 5. sınıflardaki konu yoğunluğu ile 6. ve 7. sınıflardaki konu seyrekliği devam ettirilmiştir. 2005 yılında yeni

programın hazırlanmasıyla birlikte, Atatürkçülük konularının, 1. ve 8. sınıflar arasında dağılımının öğrenci seviyesine ve programların konularına göre yapılmaya çalışılması söz konusu olmuştur. Özellikle 4. ve 5. sınıflardaki konu yoğunluğunun, 6. ve 7. sınıflara çekildiği görülmektedir.

Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında; Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'na ilişkin üniteler ve konuların da güncellik ilkesinden hareketle, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlandığı aylara gelecek şekilde düzenlendiği dikkat çekmektedir.

Eski Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında; Atatürkçülük konuları, bir ünitenin sonuna kronoloji de göz ardı edilerek eklenmiştir. Oysa yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında, Atatürkçülük konuları öğrenme alanlarının yapısına ve içeriğine göre düzenlenmiştir (Ata, 2006, s. 78-79).

Yeni Sosyal Bilgiler programının ünite şemasında bulunan, en sağ sütundaki açıklamalar kısmında, “Atatürkçülük” ile ilgili konular hakkında ilişkilendirmeler yapılmıştır. Programın sonuna da konuların Sosyal Bilgiler kazanımları ile eşleştirilmesi ve dağılımı detaylı olarak gösterilmiştir. Gerçekte Sosyal Bilgiler, yapısal olarak Atatürkçülük konularının pek çoğunu bünyesinde zaten barındırmaktadır.

2.4.3.5. Etkinlikler

Yeni Sosyal Bilgiler programının ünite şemasının orta sütunu, etkinlik örneklerinin listelendiği bir alandır. Her bir ünite için, kazanımları gerçekleştirmeye yönelik etkinlik örnekleri bulunmaktadır.

Tabii ki bunlar, öğretmene fikir verebilecek örnekler olarak tasarlanmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, öğrencilerin eğlenerek öğrenecekleri bir ortam hazırlamada öğretmene yardımcı olmaktadır. Programda önerilen etkinlikler; farklı öğrenme biçimlerini dikkate alarak ve öğrencilerde yaratıcılığı ortaya çıkarma amacı güderek hazırlanmıştır.

Program, zamanla öğretmenlerin kazanımlara ulaşmaya yönelik kendi etkinliklerini geliştirmelerini öngörmektedir. Etkinlikler de kendi içinde sınıf-okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler ve inceleme gezileri olarak gruplandırılmıştır (Ata, 2006, s. 79-80). Etkinlikler, aktif öğrenmeyi temel olarak oluşturulmuştur.

Aktif öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda öğrenciler, her zaman bilişsel yönden uyanıktırlar ve sınıfta nelerin olup bittiğini bilirler. Böyle bir sınıfta yoğunlaşma, merak, yaratıcılık, gayret ve heyecan görülür (Saban, 2002, s. 246).

2.4.3.6. Değerlendirme

Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı; geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını benimsediği kadar, yansıtıcı soruşturma ve oluşturmacı değerlendirme anlayışını da benimsemiştir.

Program sadece ürünü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmeyi önemsemektedir. Program, öğrencinin performansını değerlendirmeyi, öz değerlendirme ve grup değerlendirmeyi önemsemektedir.

Bunun yanında program, öğrenciyi herhangi bir konu ile ilgili olarak hazırladığı ürünleri koyduğu, bir ürün dosyası hazırlamaya teşvik etmektedir. Bu şekilde öğrenciler üreticiliğe teşvik edilmektedir (Ata, 2006, s. 81).

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde, öğrencilerin Sosyal Bilgiler programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı, ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır.

Öğretmenler; öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili konular, kavramlar ve becerilerle ilgili eksiklerini belirlerken, bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece, değerlendirme öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar.

Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen Bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabileceği gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder (Komisyon, 2007, s. 104).

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrenciyi sosyalleştirmesinin yanı sıra, öğretmen ve öğrencinin birlikte hayal gücü ve yaratıcılık becerilerini geliştirmelerini, amaç edinmiş görünmektedir. Sosyal Bilimci Şerif Mardin (2000) konuyla ilgili şunları ifade etmektedir: “Bugün bizim karşılaştığımız sorun, düşünce özgürlüğünün dışarıdan kuşatılması ya da kısıtlanması değildir, bizim için asıl sorun kendi hayal gücümüzü içerden kısıtlamamızdır.” Pilot okullardaki öğretmenler bu programla birlikte; ezberci öğrencilerin bocalamaya başladığını, orta seviyedeki öğrencilerin derse katılmaya başladıklarını, öğrencilerin topluluk karşısında konuşma, sorumluluk alma ve paylaşma davranışlarının geliştiğini belirtmiştir. Öğrenciler; arkadaşlarını daha iyi tanıdıklarını, sürekli dinlemekten kurtulduklarını, eğlendiklerini ve araştırmacı ruhlarının geliştiğini belirtmişlerdir (Ata, 2006, s. 82).

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında, araştırma konusu ile ilgili olarak, yurt içinde ve dışında yapılan çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Kayvan (1981), “İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Analizi” adlı çalışmasında, Sosyal Bilgiler öğretiminde, işlenecek olan ünite ve konuların, Sosyal Bilgiler öğretiminin ve ilköğretimin amaçlarının

gerçekleşmesinde önemli bir araç olduğu, Sosyal Bilgiler öğretiminde işlenecek ünite ve konuların bu amaçların gerçekleşmesine hizmet ettiği oranda değer kazanacağı sonucuna varmıştır.

Kahveci (1986), “Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında öğretmenlerin bu dersi ayrı ayrı öğretme eğilimlerinin oldukça yaygın olduğunu, programı istenilen düzeyde bilmediklerini, en çok uygulanması gereken öğretim yöntemlerini çok düşük oranda ya da hiç uygulamadıklarını, çağdaş eğitim teknolojisi olanaklarından çok az yararlandıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, programların geliştirilmesinde, program geliştirme uzmanlarının, üniversitelerdeki uzmanların öncülüğünde, öğretmenler ve öğrencilerin görüş ve düşüncelerine mutlaka başvurulması gerektiğini belirtmiştir.

Aydiner (1995), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” adlı araştırmasında, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmen ve müfettiş görüşlerini belirlemek için betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler programının, geliştirme ilke ve tekniklerine uygun olarak hazırlanmadığı, programın yeniden düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerektiği konusunda öğretmen ve müfettişlerin aynı görüşleri paylaştıklarına dikkat çekmiştir. Ayrıca, öğretmen ve müfettişlerin, ilkokul çocuğuna verilen tarihi Bilgilerin daha anlaşılır ve kısa olmasını ve içeriğinde yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşlerini paylaştıkları belirtilmiştir.

Köken (1995), “İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi” adlı araştırmasında, ilkokullarda Sosyal Bilgiler dersinin işlenişi ile ilgili, ilkokul öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinin görüşlerini almış ve bu görüşler doğrultusunda öneriler geliştirip, eksikliklerin ne derece giderilebileceğini ve karşılaşılan sonuçları tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada anket kullanmış, Konya ilinin 3 merkez ilçesinden

okul örnekleme alınmıştır.

Okullar farklı sosyo-ekonomik düzeyde olacak şekilde belirlenmiştir. Anket sonucuna göre, öğretmen ve müfettişlerin çoğunluğu Sosyal Bilgileri Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak işlenmesinde fayda görmüşlerdir.

Araştırmanın sonucunda, Sosyal Bilgilerin ciddi ve amacına uygun yürütülebilmesi için iyi bir planlama yapılması, dersin işlenişinde değişik araç-gereçlere, gezi ve gözlemlere daha fazla yer verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2006), Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (Sosyal Bilgiler Dersi), Mayıs 2006 EARGED uzmanları nezaretinde 9 pilot ilde 120 ilköğretim okulunun 6. sınıf branş öğretmenleri, ilköğretim müfettişleri, okul yöneticileri, öğrenci velileri ve öğrencilere uygulanmak üzere yapılmış bir araştırma raporudur. Rapor sonuçlarına göre öğretmenler, ilköğretim okulu 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili program taslağındaki üniteleri büyük ölçüde olumlu bulmaktadır. Öğretmenlerin önemli bir kısmı, öğretim programındaki etkinlik örneklerinin kazanımları gerçekleştirecek nitelikte olmadığı, kazanımların öncekiler üzerine dayandırılmış ve sonraki öğrenmelere hazırlayıcı görünmediği, ölçme ve değerlendirme araç veya yöntemlerinin kazanımların gerçekleşme derecelerini ortaya çıkaramayacağı görüşündedirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir bölümü ölçme yöntemleri ve değerlendirme sistemini çok karmaşık bulmakta; tamamına yakını ölçme yöntemleri ile değerlendirmenin zaman alıcı olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin dörtte üçe yakını, verilen sürelerin ünitelerdeki etkinlikler ve kazanımların gerçekleştirilebilmesi için yetersiz olduğu görüşündedir.

2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Nerbovig ve Klausmeir (1969), ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin yazdıkları kitapta, öğrencilere kazandırılacak beceriler ve davranışların geliştirilmesi, metotlar, araç-gereçler, aktiviteler ve değerlendirme aşamaları açısından iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Guyton (1982), yaptığı araştırmada, eleştirel düşünme ve politik katılım arasındaki ilişkileri incelemiş ve Sosyal Bilgiler eğitiminde konu ile ilgili Bilgilerin, hem teoride hem de uygulamada verilmesini önermiş ve sonuç olarak, Sosyal Bilgiler dersinde verilen teorik Bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi durumunda anlam kazandığını ve eleştirel düşünme becerisini kazanan öğrencilerin politik katılımlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Fenton (1991), yaptığı çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinin yansıtıcı (eleştirel) düşünme ile yeniden yapılanmasına değinmiştir. Fenton bu yapılanmada, zorlayıcı birçok bilginin kaldırılarak, öğrencilere bilimsel araştırma tekniklerinin ve Sosyal Bilgiler disiplinlerinin öğretilmesi için programın yeniden yapılandırılması gerektiğini, programda içerik ve amaç arasındaki mantıksız ilişkilerin kaldırılmasını, gerekli araç-gereçlerin sağlanmasını ve öğretmenlere programın tanıtılmasını belirtmektedir.

Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyinin (NCSS, 1993) yaptığı bir araştırmada, Sosyal Bilgiler dersi aracılığı ile, iyi vatandaş yetiştirilmesi için güçlü bir öğrenme ve öğretme ortamının önemi belirtilmiş ve amaçların, içeriğin belirlenmesi ve güçlü bir öğrenme-öğretme çalışması için, programda anlamlılık, bütünlük, değerler, geliştirilebilirlik ve aktifliğin olması gereği üzerinde durulmuş öğretmen rolü ve gelecek için kendini yetiştirmesinin önemi ortaya konulmuş, bunun için güçlü bir Sosyal Bilgiler programının geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında zaman, çalışmaların daha

çok Sosyal Bilgiler dersinin öğretimi ve programının çeşitli açılardan değerlendirmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak, Sosyal Bilgiler programı genel amaçlarının bilgi, tutum-değer ve beceri olmak üzere üç boyutta, öğrenciye ne düzeyde kazandırıldığına dair bir araştırmaya rastlanmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım ifade edilmiştir. Bu amaçla; araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veriler ve toplanması ile verilerin çözümlenmesi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Çoğu niceliksel araştırmalar iki formda sınıflanabilir: Betimsel araştırmalar ve nedensel ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar. Betimsel araştırmalar temelde “nedir” ve “ne idi” yi bulmak amacıyla. Eğitimsel araştırmanın önemli bir amacı betimleme ise, olaylar arası nedensel ilişkileri keşfetmek de o denli önemli bir amacdır. Nedensel karşılaştırma yöntemi araştırılan olayın olası nedenlerini, bir özelliğin bulunduğu deneklerle bulunmayanları karşılaştırarak bulma amacdır (Borg and Gali, 1989, s. 331). Bu yönüyle araştırmam, betimsel araştırmalardan tarama modellerinin içerisine girmektedir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle, betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2003, s. 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2009-2010 öğretim yılında Ankara Merkez, Yenimahalle, Mamak, Keçiören, Sincan, Çankaya ilçelerinde bulunan, MEB'e bağlı ilköğretim okullarının 6.sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşturmaktadır. Ankara Yenimahalle, Mamak, Keçiören, Sincan, Çankaya ilçelerinin seçilmiş olma nedeni ise bu yerlerin toplamının heterojen bir yapıya sahip olmasıdır. Evren olarak sadece, 6. sınıf derslerine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin seçilmesinin nedeni; yeni Sosyal Bilgiler programının ilk olarak II. kademedeki uygulama alanının, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde olmasıdır. Bu nedenle yeni uygulanmakta olan, Sosyal Bilgiler programının tamamı hakkında, 6. sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, diğer sınıflara giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden daha çok bilgiye sahip olmalarıdır.

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurularak araştırmanın yapıldığı 2009-2010 öğretim yılına ait evreni oluşturan öğretmenlerin sayıları tespit edilmiştir. Araştırmanın örneklemini; Ankara Merkez, Yenimahalle, Mamak, Keçiören, Sincan, Çankaya ilçeleri oluşturmaktadır. 2009-2010 öğretim yılında faaliyet gösteren MEB'e bağlı resmi ilköğretim okullarından değişik sosyo-ekonomik düzeyde kurumların seçimine özen gösterilmiştir. Sistemantik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 50 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri (108 kişi) örnekleme oluşturmuştur.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmada öncelikle, konuyla ilgili ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış ve elde edilen Bilgiler çalışmaya dahil edilmiştir. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasında ve anket sonuçlarının yorumlanmasında, bu bilgiler göz önünde bulundurulmuştur.

Ölçme aracı olarak; araştırma ile ilgili yüksek lisans tezlerinin anket sorularından ve EARGED uzmanlarının yaptığı ilgili anket çalışmalarından yararlanılmıştır.

Anket soruları hazırlanır iken programın 5 yıllık süreci göz önüne alınmış ve sorular programdaki aksaklıkların belirlenmesi için hassa bir şekilde seçilmiştir.

İncelenen anket soruları, uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilerek bu araştırma için kullanılmıştır. Fazla sayıda öğretmene ulaşma güçlüğünden ve benzer anketlerin daha önce uygulanmış olmasından dolayı ayrıca bir güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

Veri toplama araçlarının içerik geçerliliği, veri toplama aracında bulunan maddelerin, ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup, uzman görüşüne göre saptanır. Bunun için, önce bir grup uzman tarafından, ölçme araçları ve bu amaçların gerektirdiği içerik çözümlemeleri yapılarak hazırlanmış soruların bu amaçları ve içeriği temsil edip etmeyeceği tartışılır (Karasar, 2003, s. 151). Veri toplama araçları, uzman olan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurularak incelenmiş, ölçme aracının geçerlilik çalışmaları yapılmıştır.

Öğretmenler için, likert tip anket hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anketlerde, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programı ile ilgili görüşleri elde edilmiştir.

Öğretmene yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel Bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, programa ilişkin düzeltme-geliştirme önerileri ele alınmıştır. Burada değişkenlere göre, öğretmen görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü onayı ile örneklem olarak alınan, okullarda görev yapmakta olan 108 Sosyal Bilgiler öğretmenine anketler

bizzat elden teslim edilip, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, cevaplayabilmeleri için bir hafta süre verilmiştir. Verilen süre içerisinde çeşitli nedenlerle anketi cevaplandıramayan öğretmenler ile tekrar görüşülüp, cevaplamaları sağlanmıştır. Öğretmenlere dağıtılan anketlerde gönüllülük esası olduğu için bazı öğretmenler doldurmak istememişlerdir. Bu öğretmenlerden anketler boş olarak geri alınmıştır. Anket formları üzerinde çalışılarak verilere istatistiksel şekiller verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler incelenmek üzere şu işlemlere tâbi tutulmuştur:

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anketleri toplanmış ve SPSS 11.5 paket istatistik programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anketlerindeki, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin, alt problemlere yönelik hazırlanan sorulara verilen cevap(görüş)ları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklemeler için t testi ile analiz edilmiştir. Bağımsız örneklemeler için t testi olmak üzere, ortalama standart sapma istatistik teknikleri de kullanılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde; araştırmanın alt problemleri için, toplanan verilerden elde edilen bulgular alt problemlerin sırasına uygun olarak, tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir ve bunlara dayalı olarak yorumlar yapılmıştır. Ayrıca, anketi cevaplandıran, örneklem olarak seçilen, öğretmenlerin açıklama ve önerilerine de yer verilmiştir.

4.1. Alt Problemlerin Sınanması

Bu başlık altında, alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorum üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Demografik Özellikleri Bakımından

4.1.1.1. Alt Problem 1'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişilik özelliklerine (cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim durumu, branş, hizmet içi eğitim durumu ve hizmet içi eğitim süresi) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak, bu araştırmanın amacıdır.

Amaca ilişkin bulgulara yer vermeden önce, araştırmaya katılan öğretmenler ile ilgili kişisel Bilgiler özetlenmelidir.

Kişisel Bilgiler, verilen değişkene göre uygun ifadelerle belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, kişisel özelliklerine ilişkin görüşleri arasında, anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Tablo3'de özetlenmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Dağılımları

		n	%n
Cinsiyet	Bayan	54	50%
	Erkek	54	50%
Kaç yıldır bu dersi okutuyorsunuz?	İlk yıl	3	3%
	1-5 yıl	18	17%
	6-10 yıl	24	22%
	11-15 yıl	21	19%
	16 yıldan fazla	42	39%
Öğrenim durumunuz.	Öğretmen okulu ve dengi	0	0%
	3 yıllık yüksek okul	6	6%
	2 Yıllık yüksek okul	0	0%
	4 yıllık yüksek okul	93	86%
	Yüksek Lisans	6	6%
	Doktora	3	3%
Mezun olduğunuz okul veya fakülteniz?	Eğitim Enstitüsü	15	14%
	Eğitim Fakültesi	63	58%
	Fen-Edebiyat Fakültesi	27	25%
	Yüksek Öğretmen Okulu	0	0%
	Diğer	3	3%
Mezun olduğunuz bölüm	Sosyal Bilgiler Öğretmeliği	42	39%
	Sınıf Öğretmenliği	0	0%
	Coğrafya Öğretmenliği	18	17%
	Tarih Öğretmenliği	42	39%
	Diğer	6	6%
"İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı" ile ilgili "Hizmetiçi Eğitim" kurs veya seminerine katıldınız mı?	Hiç katılmadım	42	39%
	1 defa katıldım	39	36%
	2 defa katıldım	9	8%
	3 ve daha fazla katıldım	18	17%
Hizmetiçi Eğitim" kurs veya seminerine katıldınız mı?	Katıldım	66	61%
	Katılmadım	42	39%

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin % 50’si Bayan, % 50’si ise erkektir. Araştırmaya katılanların %42’sinin Sosyal Bilgiler öğretmeni %18’inin Coğrafya Öğretmeni, % 42’ sinin ise Tarih Öğretmeni oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde %3’ünün ilk yılı olduğu, %17’sinin 1-5 yıl arasında, %22’sinin 6-10 yıl, %19’unun 11-15 yıl, %39’unun ise 16 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılanların öğrenim durumları incelendiğinde öğretmen %0'ının öğretmen okulu ve dengi, %6'sının 3 yıllık yüksek okul, %86'sının 4 yıllık bir yüksek okul mezunu, %6'sının yüksek lisans, %3' ün ün ise doktora yapmış oldukları görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %39' unun Hizmet içi Eğitim/kurs veya seminerine hiç katılmadıkları, %36' sının 1 kez, %8'inin 2 kez, %17' sinin ise 3 ve daha fazla kez katıldığı görülmüştür.

Frekans ve yüzde dağılımına baktığımız zaman öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre birbirinden farklı dağılım gösterdikleri görülmektedir. Bu durum araştırma konusunda farklı kıdemlere göre öğretmen görüşlerinin alınması açısından önemlidir.

4.2. Programa İlişkin Görüşler Bakımından

4.2.1. Alt Problem 2' ye İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklemeler için t testi ile analiz edilmiştir. Uygulanan anket formunda programa ilişkin genel görüş alınmak üzere 8 adet soru hazırlanmış ve bu sorulara verilen cevaplar analiz edilmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programa ilişkin genel görüşleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programa ilişkin genel görüşleri

	Ortalama	Std.sapma	Katılma derecesi
2. Sosyal Bilgiler öğretim programının tamamını incelediniz mi?	3,72	0,94	evet
1.Program Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun mu?	3,67	0,98	evet
3. Program gelişme ve değişmelere açık mıdır?	3,46	0,97	evet
8. Program evrensel değerlere açık mı?	3,44	1,04	evet
5. Program öğrencilerin yaş seviyesine uygun mu?	3,36	1,09	Kararsızım
4. Kazanımlar çok iyi ifade edilmiş mi?	3,06	1,18	Kararsızım
6. Program bireysel ihtiyaçlara uygun mu?	2,92	1,14	Kararsızım
7. Program toplumsal ihtiyaçlara uygun mu?	2,74	1,14	Kararsızım

Genel sorunlara ilişkin maddelere verilen görüşlerin ortalama istatistikleri en yüksekte düşüğe doğru sıralandığında öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara” ilişkin en fazla katılım gösterdikleri görüşün “Sosyal Bilgiler öğretim programının tamamını inceledikleri ($\bar{X} = 3.72$)” ve en az katılım gösterdikleri görüşün “Program toplumsal ihtiyaçlara uygun mu ($\bar{X} = 2.74$)” sorusu olmuştur.

Tablo 4’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir kısmının öğretim programının tamamını incelemiş oldukları konusunda görüşlerini bildirmişlerdir. Programın gelişme ve değişmelere açık olduğu konusunda, Sosyal Bilgiler öğretmenleri 3,47 ortalama ile katılım göstermişlerdir. Programın Millî Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygunluğu konusunda, Sosyal Bilgiler öğretmenleri 3,67 ortalama ile katılım göstermişlerdir. Programın evrensel değerlere açık olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri 3,44 ortalama ile katılım göstermişlerdir. Programın toplumsal ihtiyaçlara uygunluğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri 2,74 ortalama ile en düşük değere sahip olmuştur. Programın bireysel ihtiyaçlara uygun olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri 2,92 ortalama ile sahiptir. Bu verilere

bakıldığında 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde karşılaşılan sorunlar konusunda ipuçlarına rastlanmaktadır.

4.2.2. Alt Problem 3’e İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 5 te de görüleceği gibi sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genelde değişik branşlardan sosyal Bilgiler branşına geçmiş olmaları bunun yanında bir bölümünün de hizmet içi eğitim almamış olması öğretmenlerin yeterlilik seviyesinde düşüşe neden olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin % 39’ unun sosyal Bilgiler mezunu % tarih bölümü mezunu % 17’ sinin coğrafya bölümü mezunu olması dersin işleyişinde öğretmenlerin karmaşa yaşamasına neden olması kaçınılmazdır.

Öğretmenlerin “hizmet içi eğitim kurs veya seminerine katıldınız mı?” sorusuna verdikleri cevapta görülen % 61’ lik evet cevabı programın öğretmenler tarafından benimsenmeye çalışıldığının göstergesi olduğunu söyleyebiliriz.

4.2.3. Alt Problem 4’e İlişkin Yorumlar

Öğretmenlerin “Program öğrencilerin yaş seviyesine uygun mu?” sorusuna verdiği cevapların ortalamasının 3,36 olmasının öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşlerinin kişilere göre farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlere verilen anketlere yazılan notlarda da bazı konuların öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu cümlesine rastlanması bu görüşü desteklemektedir.

4.2.4. Alt Problem 5’e İlişkin Yorumlar

Öğretmenlerin “Kazanımlar çok iyi ifade edilmiş mi?” sorusuna verdikleri cevabın ortalamasının 3,06 olması öğretmelerin kazanımların çok iyi ifade edilmediği görüşüne sahip olduğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak kazanımların ders ile uyumunun tam anlamıyla sağlanamadığını göstermektedir. Öğretmenlerin ankete yazdıkları “kazanımları öğrencilere verebilmek için etkinlikleri uygulayamıyoruz çünkü eşleşmiyorlar” cümlesi de bunu desteklemektedir.

4.2.5. Alt Problem 6’ya İlişkin Yorumlar

Tablo 4 deki 6.ve 7. sorulara verilen cevapların ortalamasının çok düşük olmasının programın bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara cevap veremediğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin hem toplumsal anlamda hem de bireysel anlamda ihtiyaçlara cevap verememesi konusunda programı yetersiz bulmasının temel sebebi Öğretmenlerin beklentilerinin çok yüksek olmasının yanında programın tüm ülkeyi kapsayacak şekilde hazırlanması olduğunun söyleyebiliriz.

4.3. Derse Hazırlığa İlişkin Görüşleri

4.3.1. Alt Problem 7’ ye İlişkin Yorumlar

Öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Derse Hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo5: 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Derse Hazırlığa” ilişkin görüşleri

	Ortalama	Std.sapma	Katılma derecesi
5. Derse uygun yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgim var	4,00	0,47	evet
1. Dersi yıllık olarak nasıl planlayacağım ile ilgili bilgi sahibiyim.	3,97	0,93	evet
3. Derse hazırlık yapmak için yeterli vakit bulabiliyorum.	3,67	0,98	evet
2. Hazırlık aşamasında gerekli materyalleri bulabiliyorum.	3,53	1,10	evet
6. Derse uygun yöntem ve teknikleri sınıf ortamında kullanabiliyorum.	3,11	1,15	Kararsızım
4. Derse hazırlık yaparken nelerin yapılması gerektiği konusunda sıkıntı yaşıyorum.	1,86	1,14	Kısmen

Derse hazırlığa ilişkin maddelere verilen görüşlerin ortalama istatistikleri en yüksekte düşüğe doğru sıralandığında öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Derse Hazırlığa” ilişkin en fazla katılım gösterdikleri görüşün “Derse uygun yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgim var ($\bar{X} = 4.00$)” ve en az katılım gösterdikleri görüşün “Derse hazırlık yaparken nelerin yapılması gerektiği konusunda sıkıntı yaşıyorum. ($\bar{X} = 1.86$)” ifadeleri olmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin bu bölümde gördükleri en büyük eksiklik olarak derse uygun yöntem ve teknikleri sınıf ortamında kullanamama sonu ortaya çıkmaktadır. Bununda en temel sebebi olarak anket sonuçlarına görüş yazan öğretmenler sınıf ortamının bu yöntem ve teknikleri kullanmaya uygun olmadığını ya da gerekli materyalin tedarikinde sıkıntı yaşadıklarını yazmışlardır.

4.4. Uygulamaya İlişkin Görüşleri

4.4.1. Alt Problem 8’ e İlişkin Yorumlar

Öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri Tablo 6’de gösterilmiştir.

Tablo 6: 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Uygulamaya” ilişkin görüşleri

	Ortalama	Std.sapma	Katılma derecesi
2. Öğrencilerin derse karşı dikkatlerini çekebiliyorum.	3,97	0,73	evet
1. Ders için gerekli materyalleri çok rahat kullanabiliyorum.	3,22	1,16	Kararsızım
3. Öğrenciler ders esnasında etkinlikleri yardım almadan yapabiliyor.	2,97	1,12	Kararsızım
6. 4. ve 5. sınıfta edinilmesi gereken kazanımlar öğrencilere kazandırılıyor.	2,81	1,00	Kararsızım
4. Ders kitaplarındaki konular ilgi çekicidir.	2,81	1,03	Kararsızım
5. Derse ayrılan süre yeterlidir.	1,22	0,63	Hayır

Uygulamaya ilişkin maddelere verilen görüşlerin ortalama istatistikleri en yüksekten düşüğe doğru sıralandığında öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Uygulamaya” ilişkin en fazla katılım gösterdikleri görüşün “Öğrencilerin derse karşı dikkatlerini çekebiliyorum ($\bar{X} = 3.97$)” ve en az katılım gösterdikleri görüşün “Derse ayrılan süre yeterlidir ($\bar{X} = 1.22$)” ifadeleri olmuştur.

Bu sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin derse hazırlık konusunda sıkıntı yaşamadıkları gözlemlenmektedir. Yalnız öğretmenler derse ayrılan sürenin yetersiz olduğu başlığında verdikleri cevaplar ile dersin süresinin kesinlikle yetersiz olduğunu belirtmişler ve bu süre içerisinde derse hazırlık ve derse geçiş noktasında sıkıntılar yaşandığını yazmışlardır.

Bunun yanında kitaplardaki konuların ilgi çekici olmadığı güncellenmesi gerektiğinden bahsetmişlerdir. Kitaplardaki bir çok konunun 2005 yılında basıldığı şekilde kaldığını ve hiçbir güncellemeye tabi tutulmadığını yazmışlardır. Bu yüzden kitaplardaki Bilgiler ile bir çok farklı kaynaktaki Bilgilerin uyuşmadığından bahsetmişlerdir.

4.5. Değerlendirmeye İlişkin Görüşler

4.5.1. Alt Problem 9’a İlişkin Yorumlar

Öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ortalama istatistikleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

	Ortalama	Std.sapma	Katılma derecesi
2. Öğrenilemeyen kazanımları belirlemeye yönelik sınavların yapılmalı.	3,58	1,07	evet
4. Öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmuyorum.	3,56	1,47	evet
3. Ölçme ve değerlendirme de kullanılacak ölçme araçları ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.	3,56	0,96	evet
5. Programda verilen performans ve proje ödevleri öğrencilerin seviyesine uygundur.	3,06	1,08	Kararsızım
6. Programda verilen performans ve proje ödevleri yeterlidir.	2,97	1,24	Kararsızım
1. Değerlendirme esnasında sadece ders ile ilgili kriterler dikkate alınarak değerlendirme yapılmalı.	2,75	1,45	Kararsızım

Değerlendirmeye ilişkin maddelere verilen görüşlerin ortalama istatistikleri en yüksekten düşüğe doğru sıralandığında öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Değerlendirmeye” ilişkin en fazla katılım gösterdikleri görüşün “Öğrenilemeyen kazanımları belirlemeye yönelik sınavların yapılmalı ($\bar{X} = 3.58$)” ve en az katılım gösterdikleri görüşün “Değerlendirme esnasında sadece ders ile ilgili kriterler dikkate alınarak değerlendirme yapılmalı ($\bar{X} = 2.75$)” ifadeleri olmuştur.

Değerlendirme bölümünde öğretmenler sadece ders ile ilgili kriterlerin dikkate alınmaması gerektiğini ve ders dışı faaliyetlerinde bu bölüme dahil edilmesi gerektiğini yazmışlardır. Programda ve kitapta yer alan performans ve proje ödevlerinin yetersiz olduğunu ve bunların her yıl güncellenerek arttırılması gerektiğini yazmışlardır.

4.6. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Bayan ve erkek öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Bayan ve Erkek öğretmenlerin İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. sapma	t	Sd	p
Genel	Bayan	54	2,72	0,58	0,488	106	0,627
	Erkek	54	2,65	0,74			
Derse Hazırlık	Bayan	54	2,75	0,63	2,064	106	0,041*
	Erkek	54	2,54	0,43			
Uygulama	Bayan	54	3,19	0,57	0,502	106	0,617
	Erkek	54	3,14	0,58			
Değerlendirme	Bayan	54	2,82	0,59	1,237	106	0,219
	Erkek	54	2,69	0,57			

*p<0.05

Bayan öğretmenlerin genel sorunlara ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.72$), erkek öğretmenlere göre nispeten daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak bayan ve erkek öğretmenlerin genel sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Bayan öğretmenlerin derse hazırlığa ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.75$), erkek öğretmenlere göre nispeten daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da bayan ve erkek öğretmenlerin derse hazırlığa ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$).

Bayan öğretmenlerin uygulamaya ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.19$), erkek öğretmenlere göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak Bayan ve erkek öğretmenlerin uygulamaya ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Bayan öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.82$), erkek öğretmenlere göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak Bayan ve erkek öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

4.7. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersini okutma Yıllarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini okutma sürelerine göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 9’de gösterilmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini okutma sürelerine göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

		N	Ortalama	Std. sapma	F	p
Genel	İlk yılım	3	3,38	0,00	0,866	0,487
	1-5 yıl	18	2,65	0,74		
	6-10 yıl	24	2,69	0,72		
	11-15 yıl	21	2,63	0,58		
	16 yıldan fazla	42	2,68	0,66		
Derse Hazırlık	İlk yılım	3	2,50	0,00	0,621	0,649
	1-5 yıl	18	2,69	0,32		
	6-10 yıl	24	2,77	0,65		
	11-15 yıl	21	2,55	0,44		
	16 yıldan fazla	42	2,61	0,61		
Uygulama	İlk yılım	3	3,50	0,00	0,579	0,678
	1-5 yıl	18	3,17	0,42		
	6-10 yıl	24	3,21	0,58		
	11-15 yıl	21	3,24	0,55		
	16 yıldan fazla	42	3,08	0,66		
Değerlendirme	İlk yılım	3	3,00	0,00	0,472	0,756
	1-5 yıl	18	2,64	0,52		
	6-10 yıl	24	2,73	0,47		
	11-15 yıl	21	2,71	0,45		
	16 yıldan fazla	42	2,82	0,74		

Bu dersi okutmakta ilk yılını geçiren öğretmenlerin genel sorunlara ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.38$), daha fazla sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak öğretmenlerin bu dersi okutma yıllarına göre genel sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Bu dersi 6-10 yılları arasında okutan öğretmenlerin derse hazırlığa ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.77$), farklı sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak öğretmenlerin bu dersi okutma yıllarına göre derse hazırlığa ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Sosyal Bilgiler dersini okutmakta ilk yılını geçiren öğretmenlerin uygulamaya ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.50$), daha fazla sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak öğretmenlerin bu dersi okutma yıllarına göre uygulamaya ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Sosyal Bilgiler dersini okutmakta ilk yılını geçiren öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.00$), daha fazla sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak öğretmenlerin bu dersi okutma yıllarına göre değerlendirmeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

4.8. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 10’de gösterilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

		N	Ortalama	Std. sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel	3 yıllık yüksek okul	6	2,44	0,34	3,898	0,011*	*Doktora ile 3 yıllık yüksek okul * Doktora ile 4 yıllık yüksek okul
	4 yıllık yüksek okul	93	2,71	0,64			
	Yüksek Lisans	6	2,06	0,89			
	Doktora	3	3,50	0,00			
Derse Hazırlık	3 yıllık yüksek okul	6	2,33	0,18	8,520	0,000*	*Doktora ile 3 yıllık yüksek okul *Doktora ile 4 yıllık yüksek okul *Doktora ile Yüksek lisans
	4 yıllık yüksek okul	93	2,61	0,52			
	Yüksek Lisans	6	2,75	0,27			
	Doktora	3	4,00	0,00			
Uygulama	3 yıllık yüksek okul	6	2,75	0,09	8,111	0,000*	*Doktora ile 3 yıllık yüksek okul *Doktora ile 4 yıllık yüksek okul *Doktora ile Yüksek lisans * 3Yıllık Y.Ok ile 4 yıllık Y.O.
	4 yıllık yüksek okul	93	3,19	0,54			
	Yüksek Lisans	6	2,67	0,55			
	Doktora	3	4,33	0,00			
Değerlendirme	3 yıllık yüksek okul	6	2,58	0,27	1,075	0,363	Yok
	4 yıllık yüksek okul	93	2,78	0,61			
	Yüksek Lisans	6	2,42	0,27			
	Doktora	3	3,00	0,00			

*p<0.05

Doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.50$), 3 ve 4 yıllık yüksek okul ve yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre “genel sorunlara” ilişkin görüşleri

arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşleri ile 3 ve 4 yıllık meslek yüksek okulu mezunu öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 4.00$), 3 ve 4 yıllık yüksek okul ve yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre “derse hazırlığa” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşleri ile 3, 4 yıllık meslek yüksek okulu ve yüksek lisans mezunu öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 4.33$), 3 ve 4 yıllık yüksek okul ve yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre “uygulamaya” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşleri ile 3, 4 yıllık meslek yüksek okulu ve yüksek lisans mezunu öğretmenlerin görüşleri arasındadır. Ayrıca 3 yıllık meslek yüksek okulu eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşleri ile 4 yıllık meslek yüksek okulu mezunu öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.00$), 3 ve 4 yıllık yüksek okul ve yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak, istatistiksel olarak öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre “değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

4.9. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul/Fakülteye Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin mezun oldukları okula göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

		N	Ortalama	Std. sapma	F	p	Anlamlı fark
Genel	Eğitim Enstitüsü	15	2,48	0,93	0,753	0,523	Yok
	Eğitim Fakültesi	63	2,68	0,67			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	27	2,78	0,47			
	Diğer	3	2,88	0,00			
Derse Hazırlık	Eğitim Enstitüsü	15	2,40	0,14	3,438	0,020*	*Diğer ile Eğitim enstitüsü *Diğer ile Eğitim Fakültesi
	Eğitim Fakültesi	63	2,59	0,54			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	27	2,87	0,63			
	Diğer	3	3,00	0,00			
Uygulama	Eğitim Enstitüsü	15	2,83	0,45	2,759	0,046*	*Eğitim enstitüsü ile Eğitim Fakültesi *Eğitim enstitüsü ile Fen-Ede. Fakültesi
	Eğitim Fakültesi	63	3,17	0,60			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	27	3,35	0,55			
	Diğer	3	3,17	0,00			
Değerlendirme	Eğitim Enstitüsü	15	2,63	0,33	4,394	0,006*	* Fen-Ede. Fakültesi ile eğitim enstitüsü * Fen-Ede. Fakültesi ile eğitim Fakültesi * Fen-Ede. Fakültesi ile Diğer
	Eğitim Fakültesi	63	2,64	0,64			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	27	3,09	0,45			
	Diğer	3	2,67	0,00			

*p<0.05

Mezun olunan okul/fakültesini diğer olarak belirtmiş olan öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.88$), eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak, istatistiksel olarak öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre “genel sorunlara” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Mezun olunan okul/fakültesini diğer olarak belirtmiş olan öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.00$), eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre “derse hazırlığa” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, Mezun olunan okul/fakültesini diğer olarak belirtmiş olan öğretmenlerin görüşleri ile eğitim enstitüsü ve eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Fen edebiyat fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.35$), eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve diğer fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre “uygulamaya” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşleri ile eğitim enstitülerinden ve fen edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Fen edebiyat fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.09$), eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve diğer fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları okul/fakülteye göre “değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan bu fark, fen edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin görüşleri ile

eğitim enstitülerinden, eğitim fakültelerinden ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

4.10. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo X’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

		N	Ortalama	Std. sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel	Sosyal Bilgiler Öğretmeliği	42	2,51	0,79	2,084	0,107	Yok
	Coğrafya Öğretmenliği	18	2,71	0,56			
	Tarih Öğretmenliği	42	2,79	0,56			
	Diğer	6	3,06	0,34			
Derse Hazırlık	Sosyal Bilgiler Öğretmeliği	42	2,40	0,33	5,514	0,001*	*Sosyal ile Tarih *Sosyal ile Coğrafya *Sosyal ile diğer
	Coğrafya Öğretmenliği	18	2,89	0,62			
	Tarih Öğretmenliği	42	2,79	0,63			
	Diğer	6	2,58	0,09			
Uygulama	Sosyal Bilgiler Öğretmeliği	42	2,94	0,50	7,046	0,000*	*Diğer ile Sosyal *Diğer ile Coğrafya *Tarih ile sosyal
	Coğrafya Öğretmenliği	18	3,00	0,66			
	Tarih Öğretmenliği	42	3,42	0,54			
	Diğer	6	3,50	0,00			
Değerlendirme	Sosyal Bilgiler Öğretmeliği	42	2,45	0,42	9,119	0,000*	*Sosyal ile Tarih *Sosyal ile Diğer
	Coğrafya Öğretmenliği	18	2,72	0,53			
	Tarih Öğretmenliği	42	3,05	0,64			
	Diğer	6	2,92	0,09			

*p<0.05

Mezun olunan bölümü diğer olarak belirtmiş olan öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.06$), sosyal Bilgiler, tarih ve coğrafya öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak, istatistiksel olarak öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre “genel sorunlara” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Coğrafya öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.89$), sosyal Bilgiler, tarih ve diğer öğretmenliklerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre “derse hazırlığa” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bulunan bu fark sosyal Bilgiler bölümü mezunu olan öğretmenlerin görüşleri ile tarih, coğrafya ve diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.50$), sosyal Bilgiler, tarih ve coğrafya öğretmenliklerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre “uygulamaya” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bulunan bu fark diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin görüşleri ile tarih, coğrafya ve sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

Tarih öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.05$), sosyal Bilgiler, coğrafya ve diğer öğretmenliklerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre “değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bulunan bu fark sosyal Bilgiler bölümü mezunu olan öğretmenlerin görüşleri ile tarih ve diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

4.11. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programı İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

		N	Ortalama	Std. sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel	Hiç katılmadım	42	2,74	0,51	3,821	0,012*	*1 ile 3 ve daha fazla
	1 defa katıldım	39	2,46	0,63			
	2 defa katıldım	9	2,63	1,03			
	3 ve daha fazla katıldım	18	3,06	0,71			
Derse Hazırlık	Hiç katılmadım	42	2,79	0,40	2,362	0,076	Yok
	1 defa katıldım	39	2,47	0,62			
	2 defa katıldım	9	2,61	0,44			
	3 ve daha fazla katıldım	18	2,69	0,64			
Uygulama	Hiç katılmadım	42	3,27	0,45	2,826	0,042*	*Hiç ile 1 defa katıldım
	1 defa katıldım	39	2,96	0,46			
	2 defa katıldım	9	3,22	0,94			
	3 ve daha fazla katıldım	18	3,33	0,73			
Değerlendirme	Hiç katılmadım	42	2,80	0,46	2,155	0,098	Yok
	1 defa katıldım	39	2,85	0,64			
	2 defa katıldım	9	2,78	0,68			
	3 ve daha fazla katıldım	18	2,44	0,62			

*p<0.05

3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.06$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “genel sorunlara” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0.05$). Bulunan bu fark, 1 defa hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri ile 3 ve daha fazla sayıda hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.69$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak, istatistiksel olarak öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “derse hazırlığa” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p > 0.05$).

3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.33$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “uygulamaya” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0.05$). Bulunan bu fark, 1 defa hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri ile hiç katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.

1 kez sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.85$), hiç katılmayan ve 1 ile 3 ve daha fazla kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak, istatistiksel olarak öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p > 0.05$).

4.12. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğinde sonuçları Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları “Genel Sorunlara, Derse Hazırlığa, Uygulamaya ve Değerlendirmeye” ilişkin görüşleri

Hizmetiçi Eğitim" kurs veya seminerine katıldınız mı?		N	Ortalama	Std. sapma	t	Sd	p
Genel	Katıldım	66	2,65	0,75	-0,711	106	0,479
	Katılmadım	42	2,74	0,51			
Derse Hazırlık	Katıldım	66	2,55	0,60	-2,205	106	0,030*
	Katılmadım	42	2,79	0,40			
Uygulama	Katıldım	66	3,10	0,63	-1,560	106	0,122
	Katılmadım	42	3,27	0,45			
Değerlendirme	Katıldım	66	2,73	0,66	-0,608	106	0,545
	Katılmadım	42	2,80	0,46			

*p<0.05

Hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.74$), hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak hizmet içi eğitime katılan ve katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır(p>0.05).

Hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.79$), hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da hizmet içi eğitime katılan ve katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur(p<0.05).

Hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.27$), hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak hizmet içi eğitime katılan ve katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır($p>0.05$).

Hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.80$), hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak hizmet içi eğitime katılan ve katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır($p>0.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları ve araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler kısmı verilmektedir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında, örnekleme alınan okullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar verilmektedir.

1. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin % 50'si Bayan, % 50'si ise erkektir.
2. Araştırmaya katılanların %39'unun Sosyal Bilgiler öğretmeni %39'unun Tarih Öğretmeni % 17'si Coğrafya Öğretmeni %6' ise diğer branşlardan oldukları görülmektedir.
3. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde %3'ünün ilk yılı,1-5 yıl arasında %17 , 6-10 yıl arasında %22 , 11-15 yıl arasında %19 , 16 yıl ve üzerinde ise %39' luk bir rakama ulaşıldığı görülmektedir. Bu konuda tüm meslek kıdemlerini karşılayacak öğretmen görüşlerinin alındığı görülmektedir.
4. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin %6'sının 3 yıllık yüksek okul, %86'sının 4 yıllık bir yüksek okul mezunu, %6' sının yüksek lisans, %3' ünün doktora yapmış oldukları görülmektedir. Sonuç olarak, tüm öğrenim durumlarını karşılayan öğretmen görüşlerinin alındığı görülmektedir
5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %39' unun Hizmet içi Eğitim/kurs veya seminerine hiç katılmadıkları, %61' inin ise katıldığı

görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmaya katılanların çoğunluğunun 1 veya daha fazla kez hizmet içi eğitim/kurs veya seminerine katıldığı görülmektedir.

6. Bayan öğretmenlerin genel sorunlara ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.72$), derse hazırlığa ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.75$), uygulamaya ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.19$) ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.82$) erkek öğretmenlere göre nispeten daha olumlu olduğu gözlenmiştir.
7. Sosyal Bilgiler dersini okutmakta ilk yılını geçiren öğretmenlerin genel sorunlara ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.38$), daha fazla sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.
8. Sosyal Bilgiler dersini 6-10 yılları arasında okutan öğretmenlerin derse hazırlığa ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.77$), farklı sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.
9. Sosyal Bilgiler dersini okutmakta ilk yılını geçiren öğretmenlerin uygulamaya ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.50$), daha fazla sürelerde bu dersi okutan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.
10. Doktora eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.50$), “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 4.00$), “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 4.33$) ve “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.00$), 3 ve 4 yıllık yüksek okul ve yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

- 11.** 3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “genel sorunlara” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.06$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “genel sorunlara” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0.05$). Bulunan bu fark, 1 defa hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri ile 3 ve daha fazla sayıda hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.
- 12.** 3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “derse hazırlığa” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.69$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.
- 13.** 3 ve daha fazla sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “uygulamaya” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3.33$), hiç katılmayan ve 1-2 kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak da öğretmenlerin sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılma sayılarına göre “uygulamaya” ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0.05$). Bulunan bu fark, 1 defa hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşleri ile hiç katılmayan öğretmenlerin görüşleri arasındadır.
- 14.** 1 kez sosyal Bilgiler programı ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin “değerlendirmeye” ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.85$), hiç katılmayan ve 1 ile 3 ve daha fazla kez katılım gösteren öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

5.2. Öneriler

1. Programın etkin ve verimli uygulanabilmesi için sınıf mevcutları azaltılmalıdır.
2. Programın etkin ve verimli uygulanabilmesi için okullar araç-gereç, bilgisayar, kütüphane vb. yönünden desteklenmelidir.
3. Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenler alanlarında ve meslekî konularda hizmet içi eğitimden geçirilmeli; program geliştirme, değerlendirme, öğretim metotları, materyal geliştirme ve kullanımı gibi konularda eğitim görmeleri, konferans, seminer gibi etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.
4. Araştırmanın sözel ifadelerinden çıkan sonuçlara göre öğretmenlerin ölçme-değerlendirme yöntemleri konusundaki bilgi eksikleri giderilmeli; öğretmenler ölçme - değerlendirme konusunda bilinçlendirilmelidir.
5. İlköğretim öğrencilerinin eğitim sürecine etkin katılımını özendirecek, araştırma ve yorumlama ile eleştirel düşünme becerisini geliştirecek ve dersi sevmelerini sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.
6. Öğretim programında yer alan davranışlarla ailede kazanılan davranışların çelişmesini ortadan kaldıracak tebdiller alınmalı okul aile ilişkileri geliştirilmelidir.
7. Tüm okullarımızda bilgi teknoloji sınıfları yanında, her türlü imkâna sahip sosyal Bilgiler sınıfları kurulmalıdır.

8. Öğrenciler yalnızca ders kitabı ya da yardımcı kaynaklarla yetinmemeli; bilgisayar, video, televizyon, internet gibi bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaları sağlanarak, bilgiye doğru ve erişimleri sağlanmalıdır.
9. Öğrenci başarısı değerlendirilirken öğrenilen bilginin yanı sıra, öğrencilerin gösterdiği çaba ve geliştirdiği tutumları da dikkate alınmalı, ezber Bilgileri değil üst düzeyde kazandırılması istenen davranışları ölçen sınav tipleri ve soru cevap modelleri uygulanmalıdır.
10. Sınıf geçme sistemi yeniden ele alınmalı, öğretmenler kurulu kararı ile geçmeler kaldırılmalı veya daha da zorlaştırılmalıdır.
11. Her eğitim öğretim yılı sonunda kitaplar gözden geçirilmeli ve içerisindeki bilgiler değişen şartlara ve bilgilere göre güncellenmelidir.
12. Öğretmenlerin programla ilgili açıklama ve önerilerinde, çoğunluğu verilen sürelerin ünitelerdeki etkinlikler ve kazanımların gerçekleştirilebilmesi için yetersiz olduğu görüşündedirler. Süre konusundaki olumsuz görüşlerin kaynağının belirlenerek giderilmesi yararlı olacaktır.
13. Öğretmenlerin bir kısmı, programla ilgili açıklama ve önerilerinde; millî konulardan ve Mustafa Kemal Atatürk'ten yeterince bahsedilmediğini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili daha derinlemesine araştırmalar yapılarak konuya açıklık getirilebilir.
14. Bundan sonraki araştırmalarda, öğretmenlerin, yapılandırmacı yaklaşımı derse yansıtabilme düzeyleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKAR, C. (2001). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- ALTINIŞIK, S., Feza, O. (2002). Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortamın Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Derse Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 23: 41-49. [http:// ulakbim.com](http://ulakbim.com). adresinden 12 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- ARSEVEN, A. D. (2001). **Alan Araştırma Yöntemi İlkeler, Teknikler, Örnekler**.Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ARSLAN, A. (2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İnkılâp Tarihi ve Tarih Derslerinde Başarı Nasıl Sağlanabilir? (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN)**. s: 65-71. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- ARSLAN, A. (2004). Oluşturmacı (Constructivism) Yaklaşımına Dayalı İşbirlikçi Öğrenmenin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak.
- ASLAN, C. A. (2004). Gazi Üniversitesi; Gazi Eğitim Fakültesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi ve Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Son Sınıf Öğrencilerinin Görüşlerine Göre Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarına Etkisi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.

ATA, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ATATÜRKÇÜLÜK 3 (2000). **Atatürkçü Düşünce Sistemi**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

AYDINER, N. (1995). İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

AYTEN, P. (2006). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4 ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

BACANLI, H. (1999). **Duyuşsal Davranış Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları

BAĞCI, N. (2003). Öğretim Sürecinde Öğrenciye ve Öğrenim Amacına Yönelik Yeni Yaklaşımlar. **Milli Eğitim Dergisi**, 159. <http://www.meb.gov.tr/> adresinden 20 Kasım 2007 tarihinde alınmıştır.

BALCI, A. (2006). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

BAŞIBÜYÜK, A. ve diğerleri. (2004). “Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Seviyeleri ve Kavram Yanılgıları”. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 162

BİLGİN, N. (1993). **Çağdaş ve Demokratik Eğitim**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- BİNBAŞIOĞLU, C. (1986). **Genel Öğretim Bilgisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- BLOOM, L., J. Perlmuter (1999). “**The General Educator: Applying Constructivism to Inclusive Classrooms**”. *Intervention in School and Clinic*, Vol.34, Issue.3: 132 – 137.
- BORG, W. and. Gali M. D. (1989). **Educational Research an Indroduction**. 5th edition. New york and London: Longman.
- BRUNER, J. (1966). **Toward, a Theory of Instruction**. Newyork: Norton.
- BRUNER, J. (1990). **Acts of Meaning**. Cambridge: Harvard University Pres.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S., Cuma, Ç. (1997). **Genel Öğretim Metodları**. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- DEMİRDÖVEN, İ. H. (1994). “Bozkurt Güvenç ile Bir Söyleşi” *Humana-Bozkurt Güvenç’e Armağan*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- DEMİRKUŞ, N. ve E. Baran B. (2006, Temmuz 27). *Biyolojik Kavramların Öğretimi ve İlgili Materyali Toplama–Geliştirme Teknikleri*. <http://biyolojiegitim.yyu.edu.tr/ders/lisansustu/kavram.pdf>. (2006, Kasım 17)
- DERYAKULU, D. (2000). *Yapıcı Öğrenme. Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim- Sen Yayınları.
- DOĞANAY, H. (2003). **Coğrafyaya Giriş**. Erzurum: Aktif Yayıncılık.
- DOLL, C. R. (1978). **Curriculum İmprowement, Decision Making And Process**, Allyn And Bacon İnc. Boston.

DÖNMEZ, C. (2003). “Sosyal Bilgiler Programının (1998) Değerlendirilmesi veDers Kitapları”. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ERDEN, M. (1998). **Eğitimde Program Değerlendirme**. Ankara: ŞafakMatbaacılık.

_____ (1998). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayınları.

ERTÜRK, S. (1979). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Yelkentepe Yayınları.

FENTON, E. (1991). “**Reflections On The New Social Studies**”. The Social Studies, May/ June, pp. 84-90.

FIRINCI, T. (2006). Küreselleşmenin Öğretim Programları Üzerindeki Etkisi (İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Öğretmenliği Anabilim Dalı.

FİDAN, N., Münire, E. (1994). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Meleksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi A. Ş.

_____ (2001). **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları.

GÜL, M. (1998). **Türk İnkılâp Tarihi**. Ankara: Barış Yayınevi.

HOLT, J. **Çocuklar Neden Başarısız Olur?** (ÇEV.: Gürol KOCA). İstanbul: Sistem Yayıncılık

İLKÖĞRETİM DERS PROGRAMLARI (2000). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KABAPINAR, Y. (2007). **“İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”**. Ankara: Maya Akademi.

KAHVECİ, A. (1986).Ortaokullar Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

KAPTAN, F. (1999). **Fen Bilgisi Öğretimi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KARASAR, N. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Basımevi.

KAYVAN, N. Ç. (1981). İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

KILIÇ, F. (2006). İlköğretim Okullarında; Yönetici Teftişinde Kullanılmakta Olan Yönetici Teftiş Formunda Eklenen Ölçütlerin (Yeterliklerinin), İlköğretim Müfettişleri ve Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı.

KOÇAK, K. (2002). **“İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Niteliklerinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması)”**. Ankara: Kastamonu. MEB EARGED.

KOÇAK, K. (2002). “1998 İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Programı Genel Amaçlarının Değerlendirilmesi (Alan Araştırması Kastamonu Örneği)” **Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi** 10(1), 133-162

KOMİSYON (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.-7.Sınıf Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KOMİSYON (2007). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.-7.Sınıf Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi

KOMİSYON (1995). **İlköğretim Okulu Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KOZAN, K. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Geleneklerine Yaklaşımları ve Bu Yaklaşımların Tarih Öğretimiyle İlişkisi: Ankara- Aksaray Örnekleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

KÖKEN, N. (1995). İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

KÖSTÜKLÜ, N. (1998). **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**. Konya.

_____(2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti

İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK KONULARININ ÖĞRETİMİ: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İlk ve Orta Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâpları ve Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Öğretilmeli? Bazı Tespit ve Öneriler**. (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN). s: 43- 50. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

KÜÇÜKAHMET, L. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Alkım Yayınları.

LEVENT, E. (1988). “21. Yüzyılı Karşılarcken Milli Eğitimde Yeni Strateji”.
G.Ü.

Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 4, Sayı: I, s. 1-15. MARDİN,
Ş. (2000, 24). Hayal Gücümüz Sansürlü. **Milliyet**, 24
Kasım.

MARTORELLA, P.H. (1996). **Teaching Social Studies im Middle and
Secondary Schools.** Englewood Cliffs: Prentice Hall, Inc.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (1991). İlkokullar için Sosyal Bilgiler 4.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi
(4-5. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). Sosyal Bilgiler 4 – 5. Sınıf
Programı.

Ankara: <http://ttkb.meb.gov.tr> kaynağındaki Sosyal Bilgiler _4_5_15082005.rar .

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6.
Sınıf Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE
GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI (Kasım 2006), Temel
Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme
Raporu (Sosyal Bilgiler Dersi). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

NCSS (1993). “A Vision of Powerful Teaching and Learning İn The
Social Studies: Building Social Understanding and Civic
Efficacy”. Social Education, September, 1993, pp.213-223.

OĞUZKAN, F. (1974). **Eğitim Terimler Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu.

ÖCAL, A. (2003). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Eğitiminin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ÖZCAN, Â. (2005). İlköğretim 2. Kademe Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Konularını Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ÖZCAN, T. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi “Kilis İlinde Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

ÖZÇELİK, D. A. (1984). “Eğitimde Program Değerlendirme”. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 86.

_____(1989). **Eğitim Programları ve Öğretim: Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları 8.

ÖZDEN, Y. (2002). **Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler**. Ankara: Pegem- A Yayıncılık.

ÖZGÜVEN, İ. E. (1999). **Psikolojik Testler**. Ankara: PDREM Yayınları.

ÖZTÜRK, C. (2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri.** (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN). s: 51-57. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

PAYKOÇ, F. (1991). **Tarih Öğretimi.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. 167.

PEKER, R. (1936). **İnkılâp Ders Notları (1934-1935).** Ankara: Ulus Basımevi.

PIRİÇDANE, M. (1997). İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

SABAN, A. (2002). **Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar.** (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

SAĞLAMER, E. (1997). Sosyal Bilgiler. **Çağdaş Eğitim Dergisi.** Sayı: 232. Ankara

SAN, İ. (1979). “Yaratıcılık iki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi”.

Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 12, Sayı: 1-4, 117-190.

SAYLOR, J. G. And William M. A. (1974). **Planning Curriculum For Schools.** Halt, Rinehart And Winston Inc. Newyork.

SELÇUK, Z. (2001). “Etkili Öğrenme Ortamlarının Oluşturulmasını Etkileyen Etkenler” **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. 21.

SENEMOĞLU, N. (1997). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Spot Matbaacılık.

SÖNMEZ, V. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.

_____ (1998). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ŞİMŞEK, N. (1997). **Derste Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anıl Matbaa

TAŞDELEN, U. (2004). Yapılandırıcı Yaklaşım Göre Ders Kitabı Metinlerinin Hazırlanması ve Bu Metinlerin Kimya Öğretmen Adaylarının Bilgilerine ve Ders Kitaplarına Karşı Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kimya Eğitimi Bilim Dalı.

TEBLİĞLER DERGİSİ (1998). “**Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı**”, Sayı:2487.

TEZCİ, E. (2002). Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına ve Başarılarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TURAN, Z. (2004). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Osmanlı Devleti’ nin Kuruluşu Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi (Alan Araştırması- Ankara Örnekleri). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- ÜLGEN, G. (2001). **Kavram Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ÜNVER, Ö., Gamgam, H. (1996). **Uygulamalı İstatistik Yöntemler**. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- WELTON, D. A. ve J. T. Mallan (1999). **Children and Their World / Strategies for teaching Social Studies**. New York: Houghton Mifflin Company.
- YANPAR, T. (2006). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YAVUZ, O. (2005). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “Türkiye Tarihi” Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi (Kastamonu Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- YEL, S. (2006). Kavram Geliştirme ve Öğretimi. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YILDIRIM, A. (1996). “Disiplinler arası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar”. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı: 12, 89- 94
- VARIŞ, F. (1997). **Eğitimde Program Geliştirme Teoriler-Teknikler**. Ankara: Alkım Yayınları.

EKLER

EK 1. İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Örneği) Anket Formu

EK 2. Yasal İzinler

EK 3. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı

I. BÖLÜM:

I. KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel, sizi tanıtıcı bilgiler içermektedir. Soruları cevaplariken durumunuza uygun seçeneklerden size uygun olanı, parantez () içine X işareti koyarak belirtmeniz yeterli olacaktır.

1. Cinsiyetiniz.

A. () Bayan B. () Bay

2. Kaç yıldır bu dersi okutuyorsunuz?

A.() İlk yılım B.() 1-5 yıl C.() 6-10 yıl
D.() 11-15 yıl E.() 16 yıldan fazla

3. Öğrenim durumunuz.

A. () Öğretmen okulu ve dengi B. () 3 yıllık yüksek okul
C. () 2 Yıllık yüksek okul D. () 4 yıllık yüksek okul
E. () Yüksek Lisans (Master) F. () Doktora

4. Mezun olduğunuz okul veya fakülteniz?

A () Eğitim Enstitüsü B () Eğitim Fakültesi
C () Fen-Edebiyat Fakültesi D () Yüksek Öğretmen Okulu
E () Diğer.....

5. Mezun olduğunuz bölüm.

A () Sosyal Bilgiler Öğretmeliği B () Sınıf
Öğretmenliği
C () Coğrafya Öğretmenliği D () Tarih Öğretmenliği
E () Diğer..

6. “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı” ile ilgili “ Hizmetiçi Eğitim” kurs veya seminerine katıldınız mı?

A. () Hiç katılmadım B. () 1 defa katıldım
C. () 2 defa katıldım D. () 3 ve daha fazla katıldım

7. Hizmet içi eğitime katılma ya da katılmama nedenini açıklar mısınız?

A) Katıldım. Nedeni.....

.....

B) Katılmadım. Nedeni.....

.....

II. BÖLÜM

PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bu bölümde, “*İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler*” konusunda maddelere yer verilmiştir.

Aşağıda 4 bölümden oluşan Sosyal Bilgiler dersinin öğretimi ile ilgili 25 adet soru bulunmaktadır. Sorulara verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz. Verdiğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

1. GENEL SORULAR	Kesinlikle Evet	Evet	Kararsızım	Kısmen	Hayır
Program Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun mu?					
1. Sosyal Bilgiler öğretim programının tamamını incelediniz mi?					
2. Program gelişme ve değişmelere açık mıdır?					
3. Kazanımlar çok iyi ifade edilmiş mi?					
4. Program öğrencilerin yaş seviyesine uygun mu?					
5. Program bireysel ihtiyaçlara uygun mu?					
6. Program toplumsal ihtiyaçlara uygun mu?					
7. Program evrensel değerlere açık mı?					

II. DERSE HAZIRLIK SORULARI	Kesinlikle Evet	Evet	Kararsızım	Kısmen	Hayır
1. Dersi yıllık olarak nasıl planlayacağım ile ilgili bilgi sahibiyim.					
2. Hazırlık aşamasında gerekli materyalleri bulabiliyorum.					
3. Derse hazırlık yapmak için yeterli vakit bulabiliyorum.					
4. Derse hazırlık yaparken nelerin yapılması gerektiği konusunda sıkıntı yaşıyorum.					
5. Derse uygun yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgim var					
6. Derse uygun yöntem ve teknikleri sınıf ortamında kullanabiliyorum.					

III. UYGULAMAYA İLİŞKİN SORULAR	Kesinlikle Evet	Evet	Kararsızım	Kısmen	Hayır
1. Ders için gerekli materyalleri çok rahat kullanabiliyorum.					
2. Öğrencilerin derse karşı dikkatlerini çekebiliyorum.					
3. Öğrenciler ders esnasında etkinlikleri yardım almadan yapabiliyor.					
4. Ders kitaplarındaki konular ilgi çekicidir.					
5. Derse ayrılan süre yeterlidir.					
6. 4. ve 5. sınıfta edinilmesi gereken kazanımlar öğrencilere kazandırılıyor.					

IV. DEĞERLENDİRMeye İLİŞKİN SORULAR	Kesinlikle Evet	Evet	Kararsızım	Kısmen	Hayır
1. Değerlendirme esnasında sadece ders ile ilgili kriterler dikkate alınarak değerlendirme yapılmalı.					
2. Öğrenilemeyen kazanımları belirlemeye yönelik sınavların yapılmalı.					
3. Ölçme ve değerlendirme de kullanılacak ölçme araçları ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.					
4. Öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmuyorum.					
5. Programda verilen performans ve proje ödevleri öğrencilerin seviyesine uygundur.					
6. Programda verilen performans ve proje ödevleri yeterlidir.					

Araştırmaya katkı sağlayacak görüş ve önerileriniz varsa buraya yazabilirsiniz.

.....

.....

.....

.....

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENYORUM	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder. 2. Olgu ve görüşü ayırt eder. 3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar. 4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. 5. Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder. 6. Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.	 “Neden Oldu?” (Güncel bir olayın neden meydana geldiği ile ilgili rapor hazırlanır.) (1.kazanım) “Olgu mu, Görüş mü?” (Metin karşılaştırma yoluyla veya aynı metinden yararlanarak hangi ifadelerin olgu, hangilerinin görüş olduğu tartışılır.) (2.kazanım) “Bilimsel Araştırma Yapıyorum” (Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak sosyal bilgilerde araştırma yapılır.) (3.kazanım) “Atlantis'ten Gelen Çocuk” (Dergi veya gazete resimlerinden bir kolaj hazırlanarak bir kültürün özelliklerini tanımaya yönelik bazı sorulara cevap verilir.) (3.kazanım) “Ben Olsaydım” (Bir sorunun hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde nasıl çözüleceği ile ilgili rol kartı etkinliği yapılır.) (4.kazanım) “Sosyal Bilgiler Olmasaydı” (Sosyal Bilgiler dersinin önemi ve vatandaş olarak gelişimine katkısını açıklayan bir pano hazırlanır.) (5.kazanım) “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kurulmasının Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmesindeki önemi ile ilgili araştırma yapılır.) (6.kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (6 -5) [!] Dilekçe ve bilgi edinme hakkı ele alınacaktır. (4. kazanım) [!] 1 ve 4. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. ✂ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (4–10,14) [!]Doğrudan verilecek beceri: Bilimsel genelleme yapma [!]Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER..... 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YERYÜZÜNDE YAŞAM	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. 6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	 “Haritalar Ne İşe Yarar?” (Çeşitli ölçeklerdeki haritalar üzerinde incelemeler yapılır.) (1,2. kazanım) “Çöl ve Kutup Arasında” (Dünya üzerinde görülen farklı iklim türleri ile ilgili yaratıcı drama çalışması yapılır.) (3.kazanım) “Ne Yiyor, Nasıl Giyiniyorlar?” (Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan insanların günlük hayatlarını yansıtan fotoğraflar incelenir.) (3.kazanım) “Ülkemizden Yedi Renk” (Çeşitli harita ve fotoğraflar incelenerek konum, yeryüzü şekilleri ve iklim ilişkisi vurgulanır.) (4, 5. kazanım) “Çatalhöyük’te Yaşam” (Çatalhöyük örneği üzerinden yerleşmeyi etkileyen faktörler günümüzle karşılaştırmalı olarak belirlenir.) (6. kazanım) “Yüzyıllar Boyunca Yerleşme” (Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir.) (6. kazanım) “Anadolu’da İz Bırakanlar” (Anadolu Medeniyetleriyle ilgili verilen bilgiler incelenerek bu medeniyetlerin ekonomik, siyasî ve sosyal özellikleri belirlenir.) (7. kazanım) “Bir Yaşam Bir Uygarlık” (Günlük yaşamla ilgili örneklerden yola çıkarak Anadolu medeniyetlerinin siyasî sosyal ve ekonomik özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunulur.) (7. kazanım) “Hititler” (Hititler döneminde Anadolu’yu anlatan film izlenir.) (7. kazanım)	[!] Atatürkçülük İlgili Konular (1, 2 -9); (7-9) [!] Konum ile ilgili kavramlardan kutup, ekvator, paralel ve meridyen alınacaktır. (2. kazanım) [!] Farklı doğal ortam olarak çöller, kutup çevresi, ekvator çevresi, bol yağışlı alanlar işlenecektir. (3.kazanım) [!] Tarihsel süreç işlenirken tarih şeridi kullanılarak çağ, yüzyıl ve milât kavramları vurgulanacaktır. (6 ve 7. kazanım) [!] Hitit, Frig, Lidya, İyon, Urartu, Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarına değinilecektir. (7.kazanım) [!] 6 ve 7. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir. 1. kazanım için Matematik dersi “Oran ve Orantı” alt öğrenme alanı (kazanım 2.) [!]Doğrudan verilecek beceri: Harita okuma ve atlas kullanma [!]Doğrudan verilecek değer: Doğal çevreye duyarlılık Bu ünite öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İPEK YOLUNDA TÜRKLER	Bu ünite ile öğrenciler; - Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. - Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. - Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar. - İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. - Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler. - Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder. - Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. - Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir. - Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.	 “Oğuz Kağan Destanı ve Hunlar” (Oğuz Kağan Destanından seçilen metindeki bilgiler Hunlar ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım) “Türeyiş ve Ergenekon Destanları” (Destanlar incelenerek Kök Türklerin yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) “Bilge Kağan’dan Mesaj” (Yazıtlardan oluşturulan bir metinden yararlanılarak Kök Türklerin siyasî ve sosyal yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) “Destan ve Yazıtlara Göre Uygurlar” (Uygur dönemi yazıt ve destanları incelenerek dönemin Türk kültürünün özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) “Türk Ordusu Ne Zaman Kuruldu?” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak günümüz Türk kara ordusunun tarihçesi incelenir.) (3. kazanım) “İpek Yolu ve Türkler” (İpek Yolu’nun geçtiği bölgelerde üretilen ürünleri ve bölgelerin yüzey şekillerini gösteren haritalar hazırlanarak toplumlar arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkiler incelenir.) (2, 4. kazanım) “Türkler” (Orta Asya ilk Türk devletleri ve ilk Türk- İslam devletleri ile ilgili belgeseller izlenir.) (1–7. kazanım) “İslamiyet ve Türkler” (Eş zamanlı tarih şeritleri ve haritalar kullanılarak İslamiyet’in yayılış süreci ve Türklerin İslamiyet’i benimsemeleri incelenir.) (6. kazanım) “Kaşgarlı Mahmut İle Karahanlı’ya Yolculuk” (Kaşgarlı Mahmut’un hayatından ve eserinden yararlanılarak Karahanlı dönemi incelenir.) (7. kazanım) “Gazneli Sultanı” (Sultan Mahmut’un hayatı ile ilgili metinler incelenerek dönemin özelliklerine ilişkin çıkarımlar yapılır.) (7. kazanım) “Büyük Selçuklu Veziri Nizamülmülk” (Nizamülmülk’ün hayatından ve eserinden yararlanılarak Büyük Selçukluların siyasî ve sosyal yapısı incelenir.) (7. kazanım) “Geçmişin İzleri” (Düğün ve bayram kutlamalarındaki kültürel öğeler değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (8. kazanım) “Kilim” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak geleneksel Türk sanatları değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (9. kazanım)	[!] Atatürkçülükle ilgili Konular (1,7 -1); (3-7,11) [!]Türk destanları, yazıtlar, döneme ait seyahatnameler vb. belgelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde Hun, Kök Türk ve Uygur dönemi ele alınacak; Kavimler Göçü ve sonuçlarına da yer verilecektir. (1.kazanım) [!]Türk adının geçtiği ilk tarihsel metinler olan yazıtların önemi vurgulanacaktır. (1. kazanım) [!]Türk kara ordusunun kuruluşu, onlu sistemin bulunuşu,“ordu millet” geleneği ile ordunun devleti iç ve dış tehditlere karşı koruma görevi vurgulanacaktır (3. kazanım). [!]Kök Türk ve Uygur dönemindek diğer toplumlarla meydana gelen kültürel ve ekonomik ilişkiler ele alınacaktır. (4. kazanım) [!]Emevi ve Abbasi dönemleri siyasî sosyal ve kültürel gelişmeleri bu devletlerin Türklerle ilişkileri çerçevesinde işlenecektir. (5. kazanım) [!]Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Nizamülmülk, Gazneli Mahmut, Tuğrul Bey, Alparslan ve Melikşah’ın hayatından yararlanılarak Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklular işlenecektir. (7.kazanım) [!]Bayramlar, Nevruz kutlamaları ve düğünler incelenerek bu törenlerdeki etkinliklerin kültürümüzü oluşturan unsurlardan dil, din, müzik, edebiyat ile ilişkisi işlenecektir. (8. kazanım) [!] 8. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. [!] 2 ve 3. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir. [!]Doğrudan verilecek beceri: Çıkarımda bulunma [!]Doğrudan verilecek değer: Kültürel mirasa duyarlılık Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM..... 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Bu ünite sonunda öğrenciler; 1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. 2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. 3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. 4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır. 5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. 6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	 “Ülkemizi Geliştirelim” (Türkiye’nin sahip olduğu madenler ve ürünler ile turistik yerler harita üzerinde gösterilerek verilen grafiklerle ülke ekonomisindeki yeri tartışılır.) (1,2. kazanım) “Yatırım Projeleri”(Ülkemizin kaynakları göz önünde bulundurularak ürün, fabrika vb. yatırım yerleri belirlenir.) (1,2. kazanım) “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” (Türkü incelemesi yapılarak toprağın önemi üzerinde durulur.) (1. kazanım) “Hepimizin Görevi” (Vergi vermenin gereği ve önemi incelenir.) (3. kazanım) “Doğal Kaynaklarımız Bize Emanet ” (Doğal kaynakların bilinçli kullanımına ilişkin projeler tasarlanır.) (4. kazanım) “Kâğıda Adanmış Bir Ömür” (Mehmet Ali Kâğıtçı’nın yaşam öyküsü incelenir.) (4,5. kazanım) “Nitelikli İnsan Gücü” (Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemi tartışılır.) (5,6. kazanım) “İlgilerimiz” (Öğrencilerin severek yaptığı işlerden yola çıkarak kişisel özelliklerinin farkına varmasına yardımcı olacak bir test yapılır.) (6. kazanım) “ Mesleğimi Seçerken” (Mesleğin gerektirdiği eğitim, ilgi, yetenek ve mesleğin özellikleri üzerinde durulur.) (6. kazanım)	[!] Atatürkçülük İlgili Konular (5 -8); (3-11) [!] Kaynak olarak; madenler, topraklar, sular (göl, akarsu ve denizler) ve ormanlar verilecektir. (1. kazanım) [!] 1, 3, 4, 5 ve 6. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. 1. kazanım için Matematik dersi “Tablo ve Grafikler” alt öğrenme alanı (kazanım 1.) 1. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yer Kabuğu Nelerden Oluşur” ünitesi (1.3. kazanım). Özel Eğitim (5-2) Girişimcilik (6-11) Kariyer Bilincini Geliştirme (6-5, 10, 12, 19, 20, 21) Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6-6,7) [!] Doğrudan verilecek beceri: Girişimcilik [!] Doğrudan verilecek değer: Sorumluluk Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR.....

6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. 3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. 4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. 5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.	 “Dünyamızı Tanıyoruz” (Dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir.) (1.kazanım) “İhracat Yapıyoruz” (Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye’nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır.) (2.kazanım) “Türk Cumhuriyetleri” (Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır.) (3.kazanım) “Sorun Avcıları” (Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır.) (4.kazanım) “Birbirimizi Tanıyoruz” (Uluslar arası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların toplumlar arası etkileşimdeki rolüne örnekler verilir.) (5. kazanım) “Formula 1 ” (İstasyon yöntemi ile “Formula 1 İstanbul” konulu kampanya çalışması yapılır.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1–9); (3,5 -2); (3–4,6) [!] Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışına ait veriler, haritalar kullanılabilir. (1. kazanım) [!] Ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu 5 ülke ele alınacaktır. (2. kazanım) [!] 2, 4 ve 5. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. Yeryüzünde Yaşam (Konum bilgisi ve dünya üzerindeki iklimler konusu ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım) Ülkemizin Kaynakları (Kaynaklar konusu ile ilişkilendirilir.) (2. kazanım) Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları (5-2,3,4,7) Doğrudan verilecek beceri: Araştırma Doğrudan verilecek değer: Yardımseverlik Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	 “Demokrasinin Tarihçesi”(Demokrasinin gelişim sürecini, temel ilkelerini, değişik yönetim biçimlerini değerlendirerek bir anlam çözümleme tablosunda karşılaştırır. (1.2. kazanım) “Bırakın Konuşayım!” (Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine ve gerekliliğine dair bir gazeteye yazı hazırlanır.) (3. kazanım) “İnsan Haklarını Tanıyalım” (İnsan haklarını tanımaya ve bu konudaki kelime ve kavramları öğrenmeye yönelik araştırma ve drama etkinliği yapılır.) (4. kazanım) “İnsan Hakları Bir Kazanımdır.” (İnsan haklarının gelişim süreci incelenir ve insan hakları ihlallerinden herhangi biri üzerinde durulur.) (4. kazanım) “Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları” (Hammurabi yasaları yorumlanarak bugünkü insan hakları kavramları ile karşılaştırılır.) (4. kazanım) “Çalışan Çocuklar” (Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi ihlallerine güncel hayattan örnekler verilir.) (4.kazanım) “Eşitliğe Doğru” (Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -3); (4-10) [!] Farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrazi ve cumhuriyet incelenecektir. (1. kazanım) [!] Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak incelenecektir. (4. kazanım) [!] 3. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. ↻ İpek Yolunda Türkler (Orta Asya Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve toplum hayatı ile ilişkilendirilecektir.) (2. kazanım) ✂ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4 -1,16,22,25) ✂ Sağlık Kültürü (3-21); (5-20) ✂ Kariyer Bilincini Geliştirme (5–17) [!]Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım [!]Doğrudan verilecek değer: Hak ve özgürlüklere saygı Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM.....6. sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ELEKTRONİK YÜZYIL	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir. 2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer. 3. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder. 4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur. 5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.	 “Kişisel Sosyal Bilimler” (Öğrencilerin kendilerine ilişkin tanımlamalarından yararlanılarak, bu tanımlamaların sosyal bilimlere oluşturan disiplinlerle ilişkilerine dikkat çekilir.) (1. kazanım) “Neler Olacak Neler” (Bilim ve teknolojinin geleceğimizi şekillendirmesine ilişkin beyin fırtınası ve araştırma yapılır.) (2. kazanım) “Bir Hayat Kurtarmak” (Bağışladığı organ ile birkaç insanın hayatını değiştiren kişilerin öyküsü ve organ nakli konusu ele alınır.) (3. kazanım) “Parlak Fikirler Sönmesin” (Özgün çalışmalar yapan insanların haklarını korumada önemli rolü bulunan “Türk Patent Enstitüsü” ve çalışmaları tanıtılır) (4.kazanım) “Bandrol, Kontrol” (Telif ve patent haklarının kullanımı ile ilgili araştırma ve altı şapkalı düşünme etkinliği yapılır.) (4. kazanım) “İstikbal Göklerdedir” (Havacılık çalışmalarından yola çıkarak Atatürk'ün; bilim ve teknoloji ile ilgili görüş ve çalışmaları ele alınır.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -12, 13, 14) [!] Psikoloji, felsefe, antropoloji, arkeoloji, vb. bilimlerden örnekler verilerek sosyal bilimlere oluşturan disiplinler fark ettirilecektir. (1. kazanım) [!]Şehirleşme, ulaşım, haberleşme, iletişim, nükleer enerji, gen teknolojisi, nano-teknoloji ve uzay çalışmaları vb. konular ele alınacaktır. (2. kazanım) [!]Bulaşıcı hastalıklar, salgın hastalıklar, doku ve organ nakli, kan bağıışı ve aşılar incelenecektir. (3.kazanım) [!] 2 ve 3. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. [!] 2 kazanım Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir. 2. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücudumuzda Sistemler” ünitesi (1.7. kazanımları), “Işık ve Ses” ünitesi (3.4 kazanım) 3. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücudumuzda Sistemler” ünitesi (2.7, 2.14 kazanımları) İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4–8) [!]Doğrudan verilecek beceri: Yaratıcılık [!]Doğrudan verilecek değer: Çalışkanlık Bu ünite öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası kullanılarak değerlendirme yapılabilir.